Inozemska izdaja

Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XXIII., št. 45

Ljubljana, četrtek 25. februarja 1943-XXI

Cena cent. 80

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24

Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42

Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštnočekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti. Corr. Post. No 11-3118

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka. Naročnina znaša mesečno Lir 10.—, za inozemstvo vključno s »Ponedeljkim Jutrom« Lir 36.50.

Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Živahno letalsko udejstvovanje v Tunisu

13 sovražnih letal sestreljenih — Bombardiranje pristanišč v Tripolisu in Alžiru

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 24. febr. naslednje 1005. vojno poročilo:

Na tuniškem bojišču krajevni spopadi med izvidniškimi oddelki in oživljeno delovanje obojestranskega letalstva. Sestreljenih je bilo 11 sovražnih letal; 7 so jih sestrelili nemški lovci v spopadih v zraku, 4 pa obalna obramba.

Naša letala so bombardirala pristanišči v Tripolisu in Alžiru ter povzročila v poslednjem velik požar.

Ameriška štirimotorna letala so odvrgla včeraj na Mesino mnogo bomb in povzročila 8 mrtvih in 32 ranjenih med prebivalstvom ter znatno škodo na civilnih poslopjih. Naši lovci, ki so se takoj dvignili v zrak, so napadli bombnike in dva treščili v morje.

V pokrajini Catanzaro so obstreljevanja s strojnicami, ki so jih izvršila sovražna letala proti vlakom in železniškim postajam, ter nekaj bomb, odvrženih v bližini Curinge (San Pietro a Maida), ostala brez posledic.

Pripomba:

Torpedna letala, ki so napadla in torpedirala sovražne parnike, kakor je bilo omenjeno v poročilu št. 1003. so vodili naslednji piloti: kapitan Mancini Urbano iz kraja San Giorgio in Bosco (Padova), poročnik Borrelli Ernesto iz Gragnana (Neapelj), poročnik Pulzzetti Alfredo iz Cezenativa (Forli), maršal Franchini Vinizio iz Badie Polesine (Rovigo), maršal Grifoni Orlando iz Fabriana (Ancona) in maršal Boi Bruno iz Aoste.

Po smrti nekaterih težkih ranjencev in po odstranitvi ruševin so civilne žrtve pri poslednjih letalskih napadih narasle: v Milanu na 187 mrtvih in 505 ranjenih, v Cagliariju in raznih krajih pokrajine na 155 mrtvih in 204 ranjene, v Palermu na 226 mrtvih in 442 ranjenih, v Neaplju na 117 mrtvih in 264 ranjenih, v Gioii Tauru (Reggio Calabria) na 32 mrtvih in 50 ranjenih, v Cittanovi (Reggio Calabria) na 60 mrtvih in 100 ranjenih, v Amantei (Cosenza) na 21 mrtvih in 20 ranjenih in v Trapaniju na 14 ranjenih.

Pozdrav društva „Dante" italijanskim borcem

Rim, 23. febr. s. V palači Firenze se je sestal direktorij društva »Dante«. Predsednik nacionalni svetnik Felice Felicioni se je spomnil slavnih padlih in je poslal topel pozdrav borcem na vseh frontah ter znova potrdil neomajno vero v zmago. Nato je podal poročilo o delovanju društva v preteklem letu in podčrtal da je kulturno in propagandno udejstvovanje društva znatno naraslo. Tečajev italijanskega jezika in kulture je bilo v tujini 414 z 18.000 obiskovalcev. Nato je poročal o prihodnji proslavi četrtega dne Italijanov v svetu, ki bo 16. maja in ki bo posvečen spominu umrlega vojvode Aoste ter počastitvi vseh junakov v sedanji vojni.

Ameriška proizvodnja pod židovskim vplivom

Bernard Baruch vodja vse ameriške vojne proizvodnje

Rim, 23. febr. s. Glede na vest iz Buenos Airesa, da namerava Roosevelt na nasvet Židov Hopkinsa in Samuela Rosemana postaviti Žida Bernarda Barucha za šefa vse vojne proizvodnje v Ameriki, je Giovanni Preziosi podal v reviji »La vita italiana« izčrpen profil Bernarda Barucha, ki je resnični predsednik Zedinjenih držav, kakor pravi pisec. Potem, ko je omenil da Baruch vsako jutro zajtrkuje z Rooseveltom in da je imel diktatorsko oblast med prejšnjo svetovno vojno dodaja, da se v aktih ameriškega židovskega kongresa, ki je bil 24. junija 1943, lahko na strani 13.080 bere naslednja izjava samega Barucha židovski skupščini:

»Gotovo je, da sem imel večji vpliv na potek vojne kakor kdor koli drug; nadzoroval sem vse ameriško bogastvo.«

Preziosi piše nadalje, da je že oktobra leta 1930 revija »La vita italiana« objavila seznam ljudi, ki naj bi vladali Ameriko po letu 1940. V tem seznamu je bil Baruch imenovan kot poluradni predsednik Zedinjenih držav. Pisec tudi omenja, kar je o Baruchu pisal avtomobilski kralj Ford: Vsa gospodarska moč se je osredotočila v rokah enega samega moža in sicer Barucha. Samo z eno besedo se lahko izrazi obsežnost oblasti, ki mu je bila podeljena: diktatura. 30.000 milijonov dolarjev je Ameriko stala udeležba v svetovni vojni in o tej bajni svoti je izključno odločala samo volja Bernarda Barucha. Na tej točki, piše nadalje Ford nastaja vprašanje: Kako je mogoče, da si je prav Žid Baruch prisvojil tako oblast? Kdo mu jo je podelil? Čigavo in kakšno orodje je bil? Niti njegova preteklost niti o njem znana dejstva ne morejo obrazložiti in opravičiti te njegove oblasti. Nerazložljivo je, da je Žid edini lahko pritegnil nase vso vojno oblast v Ameriki s tem, da je zasužnjil vso vlado svoji volji.

Rooseveltovo svarilo ameriški javnosti

Rim, 23. febr. s. Ob obletnici rojstva Georga Washingtona je govoril predsednik Roosevelt o borbah in žrtvah za neodvisnost države. Obilno je navajal borbene izreke ter omenjal, da je Washingtona in ljudi njegovega časa navdihovala resnica iz sv. pisma, ki naj bi tudi danes bila za Američane luč, katera naj bi jih vodila iz teme, ki je legla na narode. Predočil je, da so Washingtonovi ameriški sodobniki bili v mnogih prilikah poraženi. Predsednik je priznal, da tudi zdaj Američani doživljajo poraze in nesreče. Ugotovil je nato, da so uspehi na ruski fronti mnoge Američane nagnili k mišljenju, da je zmaga zelo blizu. Nekateri verujejo v čudeže. Svojo pridigo je Roosevelt zaključil s svarilom na svoje rojake naj mislijo, da ni mogoče da bi se veliko židovje porušilo ob trušču trompet in človeškem tuljenju.

Berlin, 23. febr. s. Zadnje Rooseveltove izjave o politično-vojaškem položaju in njegova izpodbuda ameriškemu narodu, da naj bo bolj vzajemen in narodno strnjen, tolmačijo v tukajšnjih političnih krogih kot namig na določene opozicijske struje, ki se zlasti danes upirajo ameriškemu prezidentu. Politični sodelavec nemške poročevalske agencije pripominja, da so v Berlinu zbudili posebno zanimanje namigi predsednika Roosevelta glede vojaškega položaja, katerega ni treba po izjavi njega samega presojati s prekomernim optimizmom.

Lizbona, 23. febr. s. Ameriški mornariški minister Knox je govoril na nekem sestanku častnikarjev in izjavil med drugim: Nevarnost podmornic še vedno obstoja in je zelo resna, čeprav je v zadnjem času manj potopitev zaradi slabega vremena na Atlantiku, ki je zaustavilo ves pomorski promet.

Pojemajoče brazilsko navdušenje za vojno

Berlin, 23. febr. s. V tukajšnjih političnih krogih so napravile nekaj vtisa izjave severnoameriškega admirala Ingrama, poveljnika mornarice na južnem Atlantiku, o nevarnosti nemških podmornic in letal za Brazilijo. Kljub neumnemu besedičenju, ki ga vsebujejo izjave, je očitno, da je hotel z njimi še nadalje zastrašiti Brazilijo, da bi od nje dobili še več za vojno. V tukajšnjih krogih poudarjajo, da je razumljivo, če se morajo severni Američani posluževati kakor že v preteklosti takih sredstev za nabiranje novih sil za borbo. Brazilija, ki je od vojnih prizorišč oddaljena tisoč milj, spoznava, da so prednosti zanjo v zvezi s to vojno vsak dan manjše v primeri s škodo, ki jo mora utrpeti. Potopljenih je bilo že 120 000 ton brazilskega trgovskega brodovja. Amerika je izjavila, da ne more poslati Braziliji novih ladij razen onih, ki so potrebne za vojaške prevoze. Izjave admirala Ingrama kažejo kako se je ohladilo nenadoma navdušenje v Braziliji za vojno, pri kateri nikakor ni interesirana, kažejo pa tudi imperialistične namere Amerike, ki hoče vedno bolj razširiti svoj akcijski radij tako na gospodarskem kakor na političnem področju.

Nov predsednik republike Urugvaj

Buenos Aires, 23. febr. s. Izvoljeni predsednik urugvajske republike Juan José Amezaga, ki bo prevzel svoje posle 1. marca, je ponudil listnico zunanjega ministrstva bivšemu predsedniku Serrati. Ta je ponudbo sprejel.

Milijon lir za monografijo Narodnega zavoda za izmenjavo s tujino

Rim, 23. febr. s. Na zborovanju upravnega sveta Narodnega zavoda za izmenjavo s tujino, ki je bilo 17. t. m. ob 25-letnici ustanovitve zavoda, je bilo sklenjeno razpisati natečaj za monografijo o udejstvovanju zavoda. Monografijo je treba predložiti v enem letu po končani vojni. Upravni svet je sklenil nakazati milijon lir ustanovi Bruna Mussolinija, ki podeljuje podpore in stipendije otrokom nameščencev zavoda, ter 500.000 lir kot izreden prispevek za pokojninski fond osebja v zavodu.

Hrvatska trgovinska pogajanja s Švico

Zagreb, 22. febr. s. V Bern je odpotovala hrvatska gospodarska delegacija, ki bo zaključila pogajanja za trgovinsko pogodbo med Švico in Hrvatsko. Delegacijo vodi dr. Kabas, generalni direktor industrije in trgovine.

Borba Arabcev proti židovstvu

Ankara, 22. febr. s. Nacionalistični radio »Arabski narod« je v neki svoji nedavni oddaji zatrdil, da je židovski strup proniknil v vse narode. Ni najmanjšega dvoma, da obvladajo Židje bogastva sveta, katerega se poslužujejo, da bi uničili svet in vse vere. Žid je despot materije in pokvarjen v duhu. Ubil je preroke in skuša sedaj ubiti sleherno misel. Židje trdijo, da jim pripada oblast nad svetom po zakonu talmuda. Židje so nevarnost, ki preti vsemu svetu in zlasti Arabcem, ki se morajo boriti proti Židom bolj kakor kateri koli drug narod. Zavezniki in njihove vojske ne bodo te borbe preprečili, kajti Arabci hočejo v miru živeti, pa tudi žrtvovati se in umreti, da se rešijo pred nizkotnostjo.

Odpor proti Anglosasom v Siriji in Libanonu

Ankara, 23. febr. s. V Siriji in Libanonu se je nedavno ojačila tako zvana čistka med državnimi uradniki. Ne gre samo za čiščenje, temveč za odslavljanje vseh uradnikov, ki se nočejo podrediti volji anglodegolističnih oblasti, ki obdolžujejo državno uradništvo, da čimdalje bolj zapada v pasivne reforme.

Nov plen nemških podmornic

17 ladij s 104.000 tonami potopljenih

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 24. febr. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje izredno poročilo:

Skupine nemških podmornic so na Atlantiku napadle močno zavarovan konvoj. V najtežjih borbah so potopile 17 ladij s 104.000 br. tonami in torpedirale tri nadaljnje parnike.

Potopljena angleška korveta

Rim, 23. febr. s. Angleška admiraliteta je javila izgubo korvete »Samphire«.

Sovjetski porazi v Doneški kotlini

Nad 1000 ujetnikov, mnogo plena — Hude sovjetske Uničenje sovjetskega motoriziranega gardnega zbora izgube tudi pri Orlu

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 24. febr. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Ob kubanskem mostišču so bili odbiti novi sovražni napadi, deloma pa razbiti na izhodiščnih postojankah.

Na fronti ob Miusu so sovjetske čete nadaljevale z združenimi in močnimi pehotnimi in oklopnimi silami svoje poskuse prodora, ne da bi dosegle uspeh.

Dalje proti zapadu je bil uničen v večdnevnih ogorčenih bojih za fronto ob Miusu obkoljeni sovjetski 4. motorizirani gardni zbor. Med mrtvimi je tudi poveljujoči general zbora, generalni major Barastišin. Več nego 1000 ujetnikov je bilo zajetih, 44 oklopnih vozil in mnogo doslej še ne preštetega orožja ter mnogo vozil in orodja pa zaplenjenega.

Med Doncem in Dnjeprom so čete vojske in oboroženih oddelkov SS nadaljevale napadalne operacije proti sovjetski obkoljevalni koloni in so obkolile močne sovražne sile. Poskusi izpadov in razbrenilni sovjetski napadi so se z velikimi izgubami ponesrečili.

Na področju zapadno od Harkova in Kurska so se ponesrečili številni sovražnikovi napadi. Osamljen sovjetski oddelek je bil s štabom neke strelske divizije vred uničen.

Obrambna bitka južno in severno od Orla se nadaljuje. Sovjetski napadalni oddelki so pri tem utrpeli najhujše izgube. Samo v odseku severno od Orla je med brezuspešnimi napadi v zadnjih treh dneh obležalo pred našimi postojankami nad 10.000 mrtvecev, včeraj pa 47 uničenih vozil.

Južnovzhodno od Ilmenskega jezera je sovražnik prešel na široki fronti z močno podporo oklopnih sredstev in topništva k novim napadom. V teh bojih, ki še niso zaključeni, je bilo uničenih 37 oklopnih vozil, od tega 32 od ene same motorizirane pehotne divizije.

Tudi južno od Ladoškega jezera je sovražnik po močni topniški pripravi, podprt od neštetih bojnih letal, nadaljeval svoje napade. Tudi včeraj je bil zopet z najtežjimi krvavimi izgubami odbit.

Oddelki letalstva so v tesnem sodelovanju s četami kopne vojske posegli v napadalne in obrambne operacije. Sovjetska zbirališča vojske in kolone ter oskrbovalni promet v sovražnem zaledju so bili močno prizadeti. Naprave murmanske železnice in mnogo železniškega materijala ob Kandalaškem zalivu so bile razbite v strmoglavnih napadih. Nemški lovci so včeraj v neštetih letalskih bitkah ob samo šestih lastnih izgubah sestrelili skupno 99 sovjetskih letal. Protiletalsko topništvo letalskega orožja je sestrelilo nadaljnjih 19 letal.

S tuniškega bojišča so poročali včeraj samo o krajevnem bojnem delovanju. Nemški letalski oddelki so v strmoglavnih in nizkih poletih raprščili sovražne oskrbovalne kolone.

Položaj v glavnih odsekih vzhodne fronte

Berlin, 23. febr. Rusko vrhovno poveljništvo je imelo namen, obkoliti nemške čete na vzhodnem robu doneškega področja z obširnim manevrom v podobi klešč s severozapada in s področja na jugu Harkova. Čete, ki so jih Rusi uporabljali pri tem, ne samo niso dosegle svojih namenov in ciljev, marveč so bile v izvestnem času odrezane od svoje glavnine, obkoljene in delno uničene. Kakor poroča nemško vojno poročilo, se ponesrečeni poskus vsaj nekoliko časa ni mogel ponoviti. Nove vremenske okoliščine, ki so pred nekaj dnevi nastopile na južnem delu vzhodne fronte, onemogočajo obnovo akcij velikega obsega na prostoru, kjer je prišlo do sovražnega poraza. Vsekakor je res, da so Rusi v novem razdobju borbe obrnili smer svoje ofenzive proti severu, ter so z znatnimi četami izvršili napade severno od Harkova, zapadno od Kurska, južnovzhodno od Orla in na področju Ladoškega jezera.

Zaradi sedanjih okoliščin in zaradi sedanje faze obrambne bitke je nastopil odmor, v katerem so v Berlinu podali začasen obračun druge zimske bitke. »D. a. D.« beleži mnenja in vtise vojaških krogov in pripominja, da je boj med ruskimi četami in vojskami Osi trajal na mnogih krajih samo v zadnjih mesecih. Le srednji del fronte med Rževom, Orlom in Moskvo je bil popolnoma miren in tam skoro ni bilo nikakršnih bojev. Na vseh drugih točkah pa je bila bojna delavnost znatna, pri čemer so se neprestano menjala žarišča spopada. Danes bi bil položaj približno naslednji:

Severni odsek obsega približno fronto obkoljenega Petrograda, fronto ob Nevi do Ladoškega jezera in področje Volhova južnovzhodno od Ilmenskega jezera. Od 13. januarja dalje si Rusi prizadevajo prodreti nemške črte z namenom, da bi oprostili Petrograd ter se polastile železniškega in cestnega omrežja na tem področju. Zato so svojo fronto pomaknili na črto Petrograd—Ilmensko jezero. Glede na dosežene cilje je treba smatrati to akcijo za ponesrečeno. Rusom je uspelo zasesti samo ozek pas na severnem bregu Ladoškega jezera, toda ta zasedba je zelo skromna, kajti zasedeno področje je brez uporabnih cest za oskrbo Petrograda.

Srednji odsek sega od Ilmenskega jezera proti jugovzhodu preko Velikih Luk, ki so najbolj zapadna točka fronte do Rževa. Tukaj so se posamezni ruski napadi razbili ob nemških obrambnih postojankah. Sovražnik je dosegel le krajevne uspehe manjše važnosti, plačal pa jih je s hudimi izgubami.

V južnem odseku je bil pritisk ruskih čet največji in ta odsek obsega črto od Orla do Kavkaza. Zaradi sovražnega pritiska se je obrambna fronta pomaknila proti zapadu in poteka danes od Orla preko področja pri Kursku do obale Azovskega morja; pri tem gre zapadno od Harkova in seka doneško področje. Njen najjužnejši vogelni kamen, ki ni zvezan z glavno fronto, je mostišče na Kubanu, ki obsega važne postojanke pred Kavkazom ter ne brani samo Kerča in Krima pred napadi z vzhoda, marveč predstavlja tudi dragoceno oporišče za bodoče ofenzivne operacije. V južnem odseku so sovjetske čete s hudim izgubami ljudi in vojnih potrebščin dosegle precejšnje osvojitve ozemlja. V nekaterih krajih so, kakor znano, celo prekosile izhodne postojanke zadnjega velikega nemškega napada. Kljub temu pa niso mogle doseči strateških ciljev, ki so si jih zastavile, namreč prodora obrambne fronte v doneški kotlini. Nemško vrhovno poveljništvo je žrtvovalo nekaj ozemlja, da je prištedilo čete, potrebne za vzdrževanje sedanje fronte.

Treba je pripomniti, da je sedaj konec vremenskih prilik, ki so bile ugodne za sovjetsko vojsko. Bliža se ura, ko bodo pogoji za spopad zopet na obeh straneh enaki, in takrat se bo pokazala premoč čet in poveljništva Osi. (Il Piccolo.)

99 ruskih letal sestreljenih

Berlin, 24. febr. s. Doznava se iz oblastnega vira, da so včeraj izgubili boljševiki v raznih odsekih vzhodnega bojišča skupaj 99 letal. Samo dve nemški letali sta bili pri tem izgubljeni. Med silovitimi boji v zraku sta dve skupini lovske jate Meelder sestrelili v srednjem odseku 45 letal, medtem ko je skupina pod poveljstvom kapitana Philippa zbila 34 sovražnih letal na operacijskem področju med Ilmenskim in Ladoškim jezerom. Kapitan Philipp je tako dosegel 180. zmago v zraku.

Izredna požrtvovalnost nemškega naroda

Berlin, 23. febr. s. Pri pobiranju prostovoljnih prispevkov dne 6. in 7. februarja je bilo nabranih 50 milijonov mark. Lani je bilo nabranih 25 milijonov mark. Letošnji donos zbirke je torej za 100 odstotkov večji.

Evropa v obrambi pred boljševizmom

Nova odkritja o sovjetskih in anglosaških načrtih za delitev Evrope

Rim, 23. febr. s. Po izjavah »Economista« o sovjetskem načrtu za uničenje Finske in po nedavnih uradnih zahtevah »Pravde« glede Besarabije, Estonske, Letonske in Litve opozarja »Observer« tudi na namero rdeče vojske, da se odstranijo z evropskega zemljevida Bolgarija, Madžarska in Hrvatska. Tako odkrivajo Moskva in njeni kapitalistični zavezniki v dolgih presledkih famozni načrt Molotova, zaradi katerega se je začela vojna Osi proti izdajalskemu boljševizmu. V Moskvi, Londonu in Washingtonu so svojčas naglo zanikali ta načrt, danes pa ga po usodnosti stvari sami priznavajo. Omenjene še niso bile Dardanele zaradi strahu pred reakcijo v Turčiji, toda tudi Dardanele bodo prišle na vrsto, kajti so v seznamu Molotova.

Angleški tisk ne prikriva svojega popolnega sporazuma glede zahtev »Pravde« in zahtev »Economista« ter »Observerja« in tudi ne more drugače storiti, kajti vsi ti posli so bili sklenjeni med Staffordom Crippsom in Edenom v Kremlju ter jih je Churchill podpisal v Moskvi s Stalinom ob navzočnosti osebnega zastopnika predsednika Roosevelta. V Londonu, Washingtonu in Moskvi so se v bistvu sporazumeli, da bodo pogoltnili ves svet in da se ne bodo med seboj motili v prežvekovanju. Ta sporazum, ki je bil podpisan za dobo 20 let, je bil napisan na listu, ki je imel seveda glavo atlantske listine.

Izročitev Madžarske, Bolgarije in Hrvatske Rusiji pomeni, da nameravajo Angleži in Američani spraviti boljševizem do obal Adriatica in do srca srednje Evrope. Churchill in Roosevelt sta vrgla na Stalinovo mizo Evropo kakor plen, s katerim lahko naredi, kar hoče.

To se ne bo zgodilo, ker bo Evropa preprečila s svojimi rasnimi in narodnimi energijami, pomnoženimi z grozoto pred nevarnostjo, ki preti kontinentu. Brutalni zalet boljševizma se bo razbil ob trdni volji Evrope do življenja, ki je v svoji tisočletni zgodovini premagala podobne nevarnosti in jih vedno obvladala s silo svoje energije. Prav tako se bo zgodilo to pot. Ko bo nevarnost odstranjena, bodo države, ki jih navajajo »Pravda«, »Economist« in »Observer«, torej Finska, baltiške dežele, Madžarska, Rumunija, Bolgarska in Hrvatska ter vsi ostali narodi Evrope zahtevali, naj pridejo avtorji podlega barantanja pred sodišče Evrope in se obsodijo kot navadni zločinci, kar tudi dejansko so. Spričo nemoči, s katero si v Moski, Londonu in Washingtonu odvzemajo atlantsko krinko, združujejo evropski narodi svoje sile in branijo svojo sveto pravico do življenja ter splošno dediščino evropske civilizacije, ki jo predstavljajo.

Pojavi in dokazi boljševiškega imperializma

Berlin, 23. febr. s. Diplomatsko politična korespondenca piše zopet o pritisku Moskve na namišljene vlade v Londonu in zlasti na lažno jugoslovansko vlado v svrho razširjanja bojševizma na ozemlju teh vlad. Korespondenca poudarja, da se je smatrala Sovjetska zveza za upravičeno uradno objaviti svoje zahteve glede uvedbe boljševiške vlade tudi na Balkanu. To znači, da Moskva zanika pravico do samoobrambe vsakomur, ki se skuša zoperstaviti njenim ekspanzijskim načrtom, kar jasno kaže, kako misli Stalin spoštovati obveze v okviru famozne atlantske listine. Zgled zahteve po baltiških državah jasno kaže načrte Moskve in njene zadnje smotre. Ni se torej čuditi, zaključuje Diplomatsko politična korespondenca, da je moral »Daily Herald« pred dnevi priznati, da je novi korak Moskve v tem smislu povzročil med zavezniki najtežji položaj od pričetka te vojne.

Berlin, 23. febr. s. Večerni listi zrcalijo komentarje tukajšnjih političnih krogov o dnevnem povelju Stalina rdeči vojski ob 25-letnici njene ustanovitve in poudarjajo, da je to dnevno povelje krut klic k stvarnosti, namenjeni Angležem in Američanom v zvezi z neodložljivo nujnostjo otvoritve famozne druge fronte. V Angliji in Ameriki so morda upali, pripominja »Nachtausgabe«, da bo mogoče s svečanimi proslavami, ki so prav tako prazne ob obletnici ustanovitve rdeče vojske, odriniti kočljivo vprašanje druge fronte, Stalin pa je jasno namignil, da bi bil najboljši način dokaza vojaške vzajemnosti z Zvezo sovjetskih republik za Anglijo ali za Ameriko, če bi sprejeli s stvarnimi vzpodbudami del bremena, ki teži rdečo vojsko, ki prenaša kakor je dejal Stalin, sama težo vojne. Glede Stalinove trditve, da so naloge rdeče vojske izključno obramba mej Rusije, pripominjajo, da je ruski trinog v protislovju z lastnim proglasom. Izjava, da milijoni ljudi v Beli Rusiji, Litvi, Letonski in Estonski, v Moldaviji in finski Kareliji z veseljem pričakujejo sovjetskih armad, kaže v vsej luči ekspanzijske cilje, ki jih hoče Stalin doseči s pomočjo svojih oboroženih sil. Te trditve, pripomina »Berliner Lokalanzeiger« so nesramna laž, z njimi pa je Stalin znova potrdil, čeprav v zelo temni obliki svoje prave namere, osvojiti in nato boljševizirati ali bolje uničiti vso Evropo.

Druga fronta — v besedah

Lizbona, 23. febr. s. Bivši minister za letalsko proizvodnjo Beaverbrook je vnovič predlagal otvoritev druge fronte v Evropi. Rekel je, da Os lahko zopet napade v prihodnjem juniju in da morajo zavezniki udariti, preden Os lahko zbere svoje sile. Beaverbrook je ožigosal lahki optimizem, ki je nastal v zvezi z drugo rusko ofenzivo. Ta ofenziva, je rekel, je prekosila vse naše upanje, toda nimamo pravice čezmerno računati nanjo. Pred nami je še mnogo nevarnosti.

Lizbona, 23. febr. s. V spodnji zbornici je lord Beaverbrook razvnemal Angleže, naj vzpostavijo z največjo naglico »drugo fronto«, da ne bo prekasno in da Os ne bo utegnila zbrati svojih sil. Proti tej naglici lorda Beaverbrooka je vstal letalski maršal Tronghard, ki je obžaloval one, ki izkoriščajo ljudska čustva in povzročajo vladi neprilike v tako kočljivem in važnem trenutku. Nato je govoril lord kancelar Simon, ki je dejal, da so take izjave neprimerne in nevarne. Po mnenju lorda Simona obstoji druga fronta že od prvega dne vojne in jo predstavlja angleška mornarica. Je še tretja fronta, je poudaril lord Simon, v Afriki, ter še četrta fronta angloameriškega letalstva, ki veže polovico letalskih sil Osi. Ob zaključku svojega govora ni prikrival nezadovoljstva vlade zaradi vmešavanja tretjih v velika vprašanja vojne. Spodnja zbornica, vsa preplašena od raznih front, ki jih je naštel lord Simon, ni ničesar razumela in bi si samo želela poznati mnenje glavnega interesiranca, namreč Stalina, toda ruski veleposlanik ni bil na seji navzoč. Na mestu, ki je bilo rezervirano za sovjetskega veleposlanika, je bil samo eden izmed njegovih preprostih uradnikov, ki med debato ni trenil z očmi.

Volitve v turški parlament

Ankara, 24. febr. s. Splošne volitve v novo narodno skupščino so določene za 28. t. m. Glede na povečanje prebivalstva bo sorazmerno povečano tudi število poslancev.

Močan potres v daljavi

Berlin, 23. febr. s. Seismografska opazovalnica v Jeni je zabeležila precej močan potresni sunek v oddaljenosti okrog 8.000 km.

Ob prvem zborovanju Pokrajinskega korporacijskega sveta:

Važne in precizne izjave Eks. Visokega komisarja

Ljubljana, 24. februarja.

Včerajšnji dan je bil v razvoju našega domačega gospodarstva in gospodarskih prizadevanj nad vse pomemben. Novoustanovljeni Pokrajinski korporacijski svet se je sestal k prvi plenarni seji pod predsedstvom Visokega komisarja Eksc. Emilija Graziolija, ki je ob tej priliki spregovoril nekaj načelnih, stvarnih besed, katerim je dodal še nekaj splošnih pripomb političnega značaja. Govor smo že objavili v celoti, vendar smatramo za potrebno, da še posebej opozorimo na nekaj pomembnejših izjav visokega govornika, ki so v zvezi z našim splošnim položajem.

Z največjo jasnostjo je Eksc. Grazioli prikazal visokemu zboru pomen in smisel postopnega uvajanja korporacijskega sistema v življenje naše pokrajine. Njegova ugotovitev, da se pri tej potrebni prevedbi — zaradi vzkladitve vsega našega gospodarskega življenja z gospodarskim življenjem v ostali Kraljevini — namenoma ni postopalo s pretirano naglico, odgovarja dejstvu, ki je naletelo na popolno razumevanje naših domačih krogov, saj je bilo samo po tej poti mogoče opraviti delo, ki ga je Visoki komisar pohvalil.

V pregledu splošnega gospodarskega položaja je visoki govornik podal nekaj splošnih smernic za delo v bližnji bodočnosti. Presenetila je tu vsakogar ne le jasnost navodil, temveč predvsem skrb za zboljšanje položaja, ki izvira iz temeljitega poznavanja vseh naših domačih gospodarskih vprašanj. Visoki komisar ni s tem samo znova potrdil le svoja osebna plemenita prizadevanja na tem področju, temveč tudi prizadevanja Vlade in Režima, ki ju pri nas predstavlja in tako uspešno zastopa v splošni blagor ljudstva. Za ta prizadevanja bodo njemu, Vladi in Režimu hvaležni vsi sloji našega prebivalstva, zlasti pa revnejši, za katerih položaj in težnje kaže Visoki komisar še prav posebno zanimanje in razumevanje, kakor je na več mestih sam poudaril v svojem klenem in jedrnatem govoru. Hvaležni mu bodo zlasti za napoved neizprosnega boja proti tako zvani »črni borzi«. Vsi delovni sloji si lahko mnogo obetajo tudi od napovedanega programa novih javnih del v tekočem letu, za katera je določen visok znesek 100 milijonov lir, dočim je bilo lansko leto — navzlic neugodnim splošnim razmeram — potrošenih v ta namen skoraj 37 milijonov lir. Tudi te številke nam dokazujejo, da ne gre le za teoretično nakazovanje raznih potreb, temveč za stvarno in praktično izvajanje velikega programa javnih del v naši pokrajini.

Ako upoštevamo vse te stvarne navedbe v govoru Eksc Graziolija ki nam odkrivajo vso skrb vrhovne uprave v naši pokrajini, Vlade in Režima za gospodarski napredek našega prebivalstva, se nam zde ne le povsem razumljive, temveč tudi nujno potrebne, modre in nad vse umestne zaključne pripombe visokega govornika, ki apelirajo na uvidevnost vsega našega ljudstva, od katerega oblasti ne zahtevajo ničesar drugega kakor spoštovanje zakonov in lojalnost. Visoki komisar je dejal dobesedno: »Za ono, kar je napravila in podarila Fašistična Italija, ima pravico zahtevati vsaj spoštovanje svojih zakonov in lojalnost s strani slovenskega prebivalstva.« Zato se nam ne zdi le naravno in v skladu s tem plemenitim stališčem, temveč tudi povsem človeško, kar je kot svojo politično smernico nakazal Visoki komisar: »Dobrohotnost napram onim, ki to zaslužijo zaradi svoje lojalnosti, neizprosna borba proti komunizmu in proti sovražnikom Italije, oblast, ki sloni na moči in pravici, tesno združeni z rimskim pojmovanjem človeškega dostojanstva napram potrebnim in napram vsem onim, ki to zaslužijo.«

Samo zaslepljeni ljudje ali ljudje, ki jim ni do mirnega življenja v naši pokrajini, da niti ne govorimo o onih, ki so se izkazali s svojimi nekulturnimi in barbarskimi dejanji pravi sovražniki slovenskega naroda, lahko prezro te visoke in plemenite besede, ki jih mi razumemo tudi kot resno svarilo. Zato pa s tem večjim zadoščenjem sprejemamo na znanje izjave Eksc. Graziolija: »Komunistične tvorbe v tej pokrajini, bodisi domače ali tuje, bodo še enkrat prejele svoje zasluženo plačilo in bodo uničene. Za to nam popolnoma jamčijo slavni oddelki naših Oboroženih sil in še prav posebno Eksc. general Gambara, zelo dobro znan komunistom, katere je vedno razpršil in uničil... Vsako dejanje proti naši oblasti in našemu ugledu bo takoj in neizprosno zatrto.«

Prav nič ne dvomimo, da bo zdravi del našega naroda to točno svarilo razumel tako, kakor ga je treba razumeti, ako hočemo, da v naši pokrajini zavladata red in mir, saj je to predvsem v našem interesu.

* * *

V naslednjem objavljamo poročilo predsednika Pokrajinskega korporacijskega sveta pokrefekta comm. dr. Bisie o poslovanju sveta od njegove ustanovitve do konca l. 1942-XX. Poročilo je bilo podano na prvi plenarni seji PKS v navzočnosti Visokega komisarja Eksc. Emilija Graziolija 23. februarja t. l.

Z reorganizacijo združenj delodajalcev in delojemalcev v sindikalne korporacije, ki je bila izvršena v prvi polovici preteklega leta, je bila stvorjena podlaga za ustanovitev Pokrajinskega sveta korporacij, katero je napovedal Visoki komisar v svojem nagovoru ob otvoritvi ustanovitve Ljubljanske pokrajine dne 3. maja 1942-XX.

Na razliko napram bivši Trgovinsko-industrijski zbornici, ki je združevala v svojem okrilju le del delodajalcev, je Pokrajinski svet korporacij kot sinteza vseh tvornih slojev gospodarstva organ, ki ima vse potrebne predpogoje, da more z uspehom pospeševati gospodarstvo v pokrajini in zastopati enotno in povsem koristi vseh gospodarskih skupin ter skrbeti za vzporeditev interesov in razvoja v skladu s splošnimi koristmi.

V začetku je Pokrajinski svet korporacij nadaljeval posle bivše Trgovinsko-industrijske zbornice in njenih organov. Postopoma pa je bila poverjena Pokrajinskemu svetu korporacij vrsta novih poslov, ki spadajo v njegov delokrog. Izvršila se je notranja preureditev urada po predpisih, ki veljajo za pokrajinske urade korporacij v drugih pokrajinah.

Izkazalo se je potrebno, da se poveča število nameščencev in poskrbi za razširitev upravne ureditve, da bi bil urad v stanju, da brez težkoč izpolnjuje vse nove naloge, ki so bile poverjene Pokrajinskemu svetu korporacij. Lahko rečem, da je to delo v glavnem in z uspehom zaključeno in je bila preureditev poslovanja in sestave urada dovršena ob intenzivnem sodelovanju g. dr. Apollonija, strokovnjaka Visokega komisariata pri Pokrajinskem svetu korporacij. Posebna naloga Pokrajinskega sveta korporacij v tej dobi je bila, da zasigura racionalno potrošnjo obstoječih zalog, da prepreči odtegovanje surovin predelovanju, kopičenje izdelkov, neosnovano dviganje cen in izkoriščanje potrošnika, kar bi bilo sicer pri pomanjkanju korporativnega nadzora in brez stroge discipline v vojni dobi neizbežno.

Visoki komisariat je poveril Pokrajinskemu svetu poleg raznih drugih začasnih nalog še:

a) nadzorstvo nad produkcijo, izvozom in porabo tehničnega lesa;

b) organizacijo razdelitve kuriva med prebivalstvo in obrate;

c) nadzor nad predelavo, razdelitvijo in potrošnjo tekstilnega blaga;

d) nakazovanje in razdelitev surovin in pomožnih sredstev za obrtništvo in industrijo in

e) sodelovanje pri obravnavanju prošenj za uvoz in izvoz.

Lahko se ugotovi, da so bila navedena dela glede organizacije in ureditve potrošnje nadzorovanih proizvodov pravočasno končana. Številke, ki jih bom navedel v podrobnem delu poročila, kažejo silo izvršenega dela in zadevnih uspehov.

Da bi mogel te naloge uspešno izvrševati, je Pokrajinski svet organiziral posebne urade, med drugimi urad za izvoz in uvoz blaga iz inozemstva. Ta urad je obravnaval 1276 prošenj za uvoz in 240 prošenj za izvoz v inozemstvo ter je o njih podal na podlagi izvršenih službenih ugotovitev odboru za izmenjavo in valute, v katerem sodeluje tudi zastopnik urada Pokrajinskega sveta, s stališča splošnih interesov pokrajine svoje mišljenje glede primernosti ugoditve odnosno odklonitve zadevnih prošenj.

Število prošenj za odobritev izvoza blaga v stare pokrajine kraljevine, ki jih je urad obravnaval, dosega 5028. Med njimi niso vštete prošnje za odpremo lesa.

Pri reševanju izvoznih in uvoznih prošenj se je stremelo za tem, da se jača gospodarska avtarkija pokrajine in da se uvozni in izvozni režim za Ljubljansko pokrajino čimbolj prilagodi splošnim predpisom, kateri veljajo v kraljevini. Pripominja se, da se je promet z inozemstvom zmanjšal, ker se je trgovina, proizvodnja in potrošnja pokrajine v kratkem času skoro popolnoma preusmerila na notranje tržišče ter stopila v stik in zasnovala nove poslovne zveze z dobavitelji in nakupovalci v celi kraljevini. K ugodnemu razvoju takih zvez je v veliki meri pripomogla prireditev ljubljanskega velesejma, ki je seznanila gospodarske kroge pokrajine z gospodarstveniki v kraljevini.

Pri najvažnejši panogi gospodarstva v pokrajini, to je šumarskolesni stroki, se je napravil splošni popis in občasna prijava zalog ter podrobna organizacija proizvodnje, prodaje in porabe ter izvoza tehničnega lesa po analognih načelih, kakor veljajo v starih pokrajinah. Pri pokrajinskem svetu je bil osnovan posebni urad za tehnični les, ki vodi evidenco vseh zalog lesa, ki so pod zaporo, pri gozdnih posestnikih, trgovcih, industrijcih in obrtniških podjetjih ter vpiše vse kupoprodajne pogodbe za promet s tehničnim lesom v pokrajini kakor tudi za izvoz lesa. Pri tej točki je podal poročevalec glavne statistične podatke o prometu z lesom.

Nato je nadaljeval:

Za razpravljanje strokovnih vprašanj lesne stroke posluje pri Pokrajinskem svetu korporacije v smislu naredbe Visokega komisarijata poseben strokovni odbor, ki je sestavljen iz predstavnikov oblasti, gozdne milice ter zastopnikov gozdnih posestnikov, trgovcev in industrijcev in ki na svojih vsakomesečnih sejah razpravlja o vseh aktualnih vprašanjih. Med njimi je posebno omeniti niz predlogov za obnovo dela v lesni stroki, nadalje sodelovanje pri izdelavi maksimalnega cenika za les, vpis novih tvrdk v seznam pooblaščenih izvoznikov in na splošno vse posle, ki se tičejo ureditve lesnega trga.

Med ostalimi posli, ki so poverjeni Pokrajinskemu svetu korporacij na polju ureditve proizvodnje, predelave in potrošnje industrijskih proizvodov, ima najpomembnejšo vlogo nadzor nad prometom tekstilnega blaga.

To obsežno delo je bilo poverjeno uradu za tekstilije. Pokrajinski svet korporacij je prevzel izdajo oblačilnih nakaznic za vso pokrajno in organiziral njihovo razdelitev potom občin. V smislu okrožnic, ki jih je izdala Generalna direkcija za potrošnjo industrijskih proizvodov pri ministrstvu korporacij, se vrši v tukajšnjem uradu za tekstilije nadzor nabav in prodaje tekstilnega blaga pri trgovcih, nadzor in razvid inventarjev, se izdajajo pooblastila za nove nakupe in nabavnice za predelovalce in trgovce, se stavljajo predlogi za puščanje v promet in izvoz ter se sestavljajo o tem mesečna poročila in statistike. Obsežnost tega dela se vidi iz naslednjih statističnih podatkov.

Poleg razdelitve oblačilnih izkaznic za celokupno prebivalstvo nadzoruje urad za tekstilije 550 nadrobnih prodajalcev tekstilnega blaga, ki morajo voditi vpisnik nakupov in prodaj blaga. Urad je prejel in proveril v smislu okrožnic Generalne direkcije za konzum industrijskih proizvodov 571 prijav inventarjev. Število proizvajalcev tekstilnega blaga, ki je pod nadzorom v Ljubljanski pokrajini, znaša 15 industrijskih podjetij, 4 konfekcije in 176 obrtnikov, dočim znaša število grosistov 22 tvrdk.

Naslednja važna naloga je bila organizacija razdelitve kuriva. Naporom gozdne milice je zahvaliti, da je bila Ljubljana pravočasno preskrbljena s primernimi količinami drv za kurjavo. Oskrba pokrajine s premogom pa je naletela na razne težkoče, ki so napravile položaj vso dobo preteklih zimskih mesecev dokaj negotov.

V svrho nadzora nad proizvodnjo ter razdelitvijo mineralnega in vegetalnega kuriva za potrošnjo je bil meseca septembra organiziran pri svetu poseben urad. Uvedba discipline na tem polju je povzročila mnogo dela. Predvsem je bilo treba zato zbrati podrobne podatke o sestavi domačinstev, potrebah in zalogah kuriva v zasebnih gospodinjstvih, nadalje popis vseh vrst obrtniških delavnic, poslovnih prostorov, ugostiteljskih podjetij, naprav za centralno kurjavo ter pogonskih instalacij industrije.

Nato se je izvršila njihova razvrstitev po skupinah in vrstah ter tehnično ocenila potreba na pogonskem kurivu. Zmanjšan dovoz premoga iz inozemstva in reducirana produkcija v sami pokrajini sta zahtevala izvedbo štednje v vseh smereh. Kot strokovni posvetovalni odbor je sodeloval pri Pokrajinskem svetu korporacij odbor za kurivo, sestavljen iz predstavnikov oblasti in organizacij, ki je v 11 sejah razpravljal vsa važnejša načelna vprašanja glede razdelitve kuriva med prebivalstvo in obrate.

Do 15. januarja 1943 je bilo izdanih za domačinstva 19.342 nakaznic, s katerimi je bilo nakazanih skupno 55.221.69 q drv ter 230.671,85 q premoga. Nadalje je bilo izdano podnajemnikom 1842 nakaznic in za poslovne prostore pa 2.009 nakaznic.

Da bi se doseglo kritje in razpoložljivi drobni premog za industrijo čim pravilneje porazdelil, so bile kurilne in obratne naprave industrijskih podjetij strokovno pregledane.

Med ostalimi kontroliranimi proizvodi, katerih razdelitev in nadzorstvo predelave je poverjeno Pokrajinskemu svetu korporacij, moramo omeniti v prvi vrsti surove kože, usnje in izdelke iz usnja.

Tudi za te predmete obstoja pri Pokrajinskem svetu korporacij poseben urad, ki dodeljuje usnjarnam vse potom Centrale za kože zbrane surovine, vodi nadzor nad predelavo, skrbi za vskladiščenje gotovega usnja in ga dodeljuje vsem čevljarskim obratom za izdelavo čevljev, pogonskih jermenov in tehničnih predmetov. Tekom preteklega leta je bila poraba usnja za izdelavo torbarskih predmetov prepovedana in dodeljevanje za te svrhe ukinjeno Odnosne zaloge so bile likvidirane in prodaja teh predmetov zaključena. Industrija Ljubljanske pokrajine je znaten višek svojih proizvodov, predvsem na svinjskem usnju, izvozila v nadaljnjo predelavo v kraljevino, dočim so bile težke kože potrošene v pokrajini sami za izdelavo čevljev.

Razdelilna organizacija obsega 4 industrijska podjetja za predelavo usnja ter 21 obrtniških usnjarjev, nadalje 36 pooblaščenih trgovcev za prodajo usnja in 681 čevljarjev.

Med ostalimi kontroliranimi industrijskimi proizvodi, katerih razdelitev je poverjena Pokrajinskemu svetu korporacij, je omeniti posebno špirit, klej, petrolej in bencin za industrijske svrhe, karbid, sukanec, mastne kisline, šelak, škrob, jermena in gumijeve izdelke.

Urad Pokrajinskega sveta se je trudil, da preskrbi pravočasno obnovo in dopolnitev zalog ter da prilagodi pri vsakomesečnih razdelitvah nakazila izpremenjenim prilikam in obsegu prevzetih del. Pri vsakem posameznem koristniku so se te okolnosti vedno upoštevale. Potrošače se je navajalo postopoma k racionelni štednji, uporabljajoč analogno smernice, ki so bile izdane za discipliniranje potrošnje v starih pokrajinah. Kjer so bile navedene surovine nadomestljive z drugimi proizvodi, kakor na primer pri izdelavi kisa, destilaciji itd., so bili potrošniki sčasom napoteni na uporabo drugih surovin, da bi se čim večje količine zalog racioniranih proizvodov mogle rezervirati za ostale vrste produktivne delavnosti in takim podjetjem omogočilo nemoteno obratovanje.

*

Ob času ustanovitve Pokrajinskega sveta korporacij je bilo v katastru Pokrajinskega sveta vpisanih 145 industrijskih obratov, 5580 obrtniških, 3296 trgovinskih in 1526 gostinskih obratov. Od tedaj je bilo obravnavanih 142 prošenj odnosno prijav za nastop novih obrtov in sicer 8 za industrijske, 62 za trgovske, 54 za obrtniške in 18 za gostinske obrate. Tekom iste poslovne dobe je bilo pri vpisanih podjetjih zabeleženih skupno 726 izprememb.

Od vsega tega gibanja odpada največji del na mesto Ljubljana. Sorazmerno znatnejše število odjav se tolmači zaradi izselitve mnogih imetnikov obrtov, deloma pa so bili obrti odjavljeni vsled koncentracije poslovanja in reorganizacije razdeljevanja gotovih proizvodov potom Prevoda, medtem ko so bile začasne odjave povzročene deloma zaradi redukcije poslovnega prometa ali preureditve poslovnih prostorov odnosno izprememb v lastništvu tvrdk.

V trgovskem registru sveta je bilo vpisanih 16 in izbrisanih 9 trgovsko-sodno protokoliranih tvrdk. Izpremembe so nastale pri 35 protokoliranih tvrdkah. Te izpremembe so deloma v zvezi s sistemizacijo podružnic, ki so se prilagodile novim prilikam. V šestih primerih družb z omejeno zavezo je bila zabeležena uvedba likvidacije. V zadružnem registru so bile vpisane 4 nove zadruge, izbrisani 2, izpremembe so bile registrirane pri 32 zadrugah. Konkurzov in poravnalnih postopanj v poslovni dobi ni bilo.

Pri Pokrajinskem svetu korporacij posluje posebna preizkuševalna komisija za mojstrske izpite, ki jih morajo polagati pomočniki po dovršeni pomočniški dobi, da dokažejo potrebno splošno izobrazbo in tehnično usposobljenost za samostojno izvrševanje posameznih rokodelskih obrtov. V drugem polletju preteklega leta se je vršilo 65 mojstrskih izpitov. V dveh primerih kandidati niso prestali preizkušnje. Največje število izpitov se nanaša na izpite krojačev, mizarjev, čevljarjev ter mesarjev, dočim so ostale stroke zastopane v manjšem številu.

Opaža se interes za izdelavo surogatnih živilskih proizvodov ter za produkcijo raznih nadomestil za manjkajoče vrste blaga kemične in materijalne stroke iz nadomestkov, ki so na razpolago. Mnogo obratov se v tej smeri uspešno uveljavlja in je razvilo že svojo aktivnost preko mej Ljubljanske pokrajine. V splošnem se je izvoz proizvodov pokrajine v poslovni dobi zadovoljivo razvijal predvsem v stroki papirja, kartonažnih in galanterijskih izdelkov ter torbarstva, kovinskih predmetov in pohištva ter pletenin.

Zavod za pospeševanje strokovne izobrazbe za obrtništvo, ki obstoja pri Pokrajinskem svetu korporacij, je priredil v preteklem letu tečaj za mizarsko risanje, ki še traja. Specijalni tečaji so se poleg tega vršili še za grafične stroke in elektroinstalaterje. Za tekoče leto je predviden obširnejši program 15 strokovnih tečajev za obrtništvo ter so bili v to svrho stavljeni potrebni zneski za kritje stroškov v proračun.

Na novo je bila osnovana pri svetu posebna komisija za reševanje pritožb proti neupravičeno visokim najemninam v novih zgradbah, ki bo v kratkem sklicana k zasedanju.

Za strokovno izobrazbo naraščajo skrbi Pokrajinski svet na eni strani z denarnimi prispevki in učili za vzdrževanje strokovnih in nadaljevalnih šol, ki obstojajo v pokrajini, kakor tudi za vzdrževanje nadaljevalnih tečajev za trgovske in obrtne vajence v onih krajih, kjer se ne morejo vršiti redne šole. Poleg tega pa ima Pokrajinski svet korporacij tudi dvoje lastnih učilišč in sicer Dvorazredno trgovsko šolo ter abiturijentski tečaj. Na dvorazredni trgovski šoli je vpisano v I. letniku 16 učencev, v II. letniku isto tako 16. V abiturijentski tečaj je v tekočem letu vpisanih od početka šolskega leta 117 rednih slušateljev in 3 izredni, dočim se jih je 11 vpisalo naknadno. V tečaju poučuje 18 strokovnih učnih moči, ki predavajo skupno 35 učnih ur tedensko. Omenjeni zavodi uživajo po svoji organizaciji in učnem uspehu dober sloves. Posebno abiturijentski tečaj nudi v prilikah, ko je moralo mnogo oseb opustiti nadaljnje študije ali izpremeniti poklice, dobrodošlo priliko za izpopolnitev znanja o gospodarstvu. Zavodi se vzdržujejo z lastnimi dohodki in ne obremenjujejo proračuna Pokrajinskega sveta korporacij.

Za tekoče leto je bil sestavljen proračun v višini 3,375,372 lir stroškov in isto toliko dohodkov, ki so potrebni, da se stvori Pokrajinskemu svetu korporacij primerna podlaga za uspešno udejstvovanje na širokem delokrogu nove pristojnosti. Pri tem se je posebno jemalo ozira na mnogobrojne potrebe akcij za obnovo gospodarstva ter za pospeševanje strokovne izobrazbe obrtniškega, poljedelskega ter industrijskega naraščaja.

Za obsežno in koristno poslovanje sveta gre posebna zasluga podpredsedniku, ki v svojem vztrajnem in neumornem delovanju pozorno motri gospodarsko življenje pokrajine ter poslovanje uradov, ki se pod preudarnim in hvalevrednim vodstvom podravnatelja in oddelkovih starešin kar najbolje trudijo, da se poverjena jim dela točno, redno in hitro izvršijo.

*

Temu kratkemu prikazu poslovanja sveta v prvi dobi svojega delovanja je treba, da sledi vsaj v glavnih obrisih še očrtanje gospodarskega položaja pokrajine.

Poročevalec je nato podal kratko sliko o gospodarskem položaju Pokrajine, ki se tiče dela korporacijskega sveta in je zaključil takole:

Ne morem zaključiti tega kratkega pregleda o poslovanju Sveta v prvi dobi njegove nove ureditve, ne da bi izrazil v imenu Sveta vdano zahvalo Ekscelenci Visokemu komisarju za veliko in stalno podporo, s katero je olajšal našo, ne baš vedno lahko nalogo.

Naše delo bo moglo postati bolj intenzivno in učinkovito v novi dobi, ki pričenja danes z neposrednim sodelovanjem predstavnikov produktivnih kategorij, ki so vse zastopane v krogu Sveta.

Prevzemamo nase obvezo, da se bomo pri našem bodočem delovanju ravnali z vnemo in disciplino po navodilih našega odličnega poglavarja pokrajine.

Delovanje GILLa

Otvoritev tečaja za telesno vzgojo. — Tiskovni urad Zveze borbenih fašijev poroča: V nedeljo 21. t. m. ob 10. dopoldne je bil v telovadnici Zveznega poveljstva GILLa otvorjen tečaj telesne vzgoje za ljubljanske učitelje. Kot zastopnik Zveznega tajnika se je otvoritve udeležil Zvezni podtajnik Capurso, nadalje so bil navzoči šolski komisar kom. Depoli, voditelji GILL-a in šolski voditelji.

Zvezni podtajnik je obrazložil namen tečaja in je priporočil šolskim upraviteljem in učiteljem, naj propagirajo koristnost in pomen telesne vzgoje, da bodo učenci z veseljem, zanimanjem in navdušenjem hodili k telovadbi. Šole in zavodi, ki se bodo v tem pogledu še posebej izkazali, bodo s svojim zgledom še bolj podžgale udeležence. Nato se je pohvalno izrazil o zadovoljivih rezultatih, doseženih lansko leto, zahvalil pa se je tudi za zanimanje, ki so ga vsi udeleženci pokazali.

Nato je bila poskušnja, ki je pokazala vaje telovadnih tekem v tekočem šolskem letu. Ob koncu vaje je Zvezni podtajnik odredil pozdrav Duceju.

Okrnjevanje pravic egiptskega parlamenta

Ankara, 23. febr. s. Egiptska vlada je sklenila zavrniti odslej vse interpelacije glede ustavnih vprašanj in pravic parlamenta, ki so demagoškega značaja. Ta sklep je nastal zaradi interpelacije opozicije glede zlorabe oblasti s strani vlade in glede aretacij poslancev. Opozicija je zlasti v senatu, kjer je močna, živo reagirala in obdolžila vlado, da si prilašča diktatorsko oblast.

Ponesrečeno prekooceansko potniško letalo

Lizbona, 23. febr. s. Snoči je nastala na letalu »Clipper«, ki je prispel z New Yorka, ko je pristajal na Tagu, silovita eksplozija. Od 27 potnikov in 13 mož posadke se je rešilo samo 16 oseb, ki so bile vse hudo ranjene. Našli so štiri trupla, pogrešajo pa še 20 oseb, ki so najbrže utonile.

Lizbona, 23. febr. s. Umrl je nadaljnji ranjeni potnik ob eksploziji na letalu Clipper. Letalo je prišlo iz New Yorka in na njem je nastala eksplozija, ko je pristajalo na Tagu. Ameriško poslaništvo noče objaviti imen 40 oseb, ki so se nahajale v letalu in med katerimi je, kakor se zdi, tudi veleposlanik v Indiji Philipps.

Gospodarstvo

Cenik za zelenjavo in sadje

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je predpisal nov cenik za zelenjavo in sadje št. 3, ki velja od **četrtka 25. t. m. naprej** in določa naslednje maksimalne cene (vse za kg; prva številka označuje ceno v trgovini na debelo, druga pa ceno v trgovini na drobno; v oklepajih so dosedanje cene, v kolikor so spremenjene):

Česen 9.30 lire na debelo — 10.60 lire na drobno; **karfijola** 3.10 — 3.60; **čebula** 2.60 — 3.05 (1.90 — 2.40), **koprc** (finoki) 3.40 — 3.90 (2.95 — 3.45); **solata** glavnata 4.15 — 4.95; **radič** 6.70 — 7.50; **špinača** 4.60 — 5.40; **zelena** 4.60 — 5.60; **pomaranče** Ia 6.70 — 7.70 (6.20 — 7.20); **limone** Ia, 15 cm obsega, 3.45 — 4.50, za kos 0.55; **mandarine** 4.55 — 5.20; **jabolka** Ia (n. pr. zlata parmena) 5.90 — 6.80 (5.30 — 6.20); **hruške** Ia 6.25 — 7.25 (5.60 — 6.60).

Gornji cenik velja le za uvoženo blago, brez tare. Za domačo zelenjavo in sadje v Ljubljani pa veljajo v trgovini na drobno najvišje cene tedenskega mestnega tržnega cenika. Za blago prve vrste velja pri zelenjavi in sadju blago, ki je zdravo in sposobno za prevoz in so izločeni pridelki, ki so izobličeni, poškodovani, nagniti ali nezadostno sočnati. Zelenjava v prodaji mora biti brez listov in neuživnih delov. Ta cenik mora biti izobešen na dobro vidnem mestu. Trgovci na debelo morajo izročiti kupcem račun z označbo blaga, vrste in enotne cene ter morajo tudi kupcu, na zahtevo izdati tak račun. Okrajna načelstva lahko določijo še nižje cene od goraj navedenih, vsako zvišanje pa mora prej odobriti Visoki komisarijat. Za proizvode, ki jih ta cenik ne navaja, veljajo cene iz zadnjega prejšnjega cenika, kjer je bilo dotično blago navedeno, razen če je bila s posebno odločbo določena drugačna cena. Kršitelji tega cenika se kaznujejo po uredbi št. 8. z dne 26. januarja 1942-XX z zaporom do 2 mesecev ali v denarju do 5000 lir.

Prevzemanje blaga na postajah Drenov grič in Vrhnika

Direkcija drž. železnic v Ljubljani obvešča, da se odpravljajo od dne 1. marca t. l. dalje na postajališču **Drenov grič**, potniki, prtljaga in ekspresna roba. Brzovozne in sporovozne komadne pošiljke postajališče od navedenega dne dalje ne bo več prevzemalo in oddajalo. Postaja Vrhnika pa bo posredovala pri predaji in oddaji vagonskih pošiljk, ki se bodo lahko še nadalje predajale in oddajale na nezasedenem tovorišču. Vse potrebne informacije dobe udeležene stranke v uradnih urah pri šefih postaj.

Omejitve porabe električnega toka ukinjene

Pozimi ob najhujšem mrazu je morala biti zaradi zamrzovanja rek poraba električnega toka v Ljubljani omejena ter je Visoki komisarijat zato odredil prepoved obratovanja z elektromotorji in z drugimi električnimi aparati med 16. in 19.

Ker je sedaj dobava električne energije iz hidrocentral zanesljivejša in je večerna obtežba mestne električne centrale zaradi daljšega dneva postala nižja, jo bo centrala mestne elektrarne z elektrarno v Tacnu lahko sama krila, če prav bi odpadla dobava energije od drugod. Zato je Visoki komisarijat omejitev porabe električnega toka ukinil ter preklical prepoved obratovanja z elektromotorji in drugimi električnimi aparati. Navzlic dovoljenju, da odjemalci električnega toka smejo brez omejitev obratovati z elektromotorji in drugimi električnimi aparati, vendar opozarjamo stranke na čim največje varčevanje z električno energijo.

Razdeljevanje krmil za krave mlekarice

Pokrajinski prehranjevalni zavod sporoča, da se bodo dne 24., 25. in 26. t. m. od 8. do 12. in od 15. do 18. delile pri Uradu za razdeljevanje mleka v Maistrovi ul. št. 10, nakaznice za riževe otrobe producentom kravjega mleka tostran kontrolne črte, ki oddajajo mleko po nalogu Prevoda.

Krmila se bodo razdeljevala na podlagi količine mleka, ki ga vsak proizvajalec oddaja.

Pogozditev ob cestah in železnicah posekanih gozdnih parcel

Ljubljansko mestno poglavarstvo opozarja prizadete posestnike, naj v lastnem interesu takoj začno pogozdovanje ob cestah in železnicah posekanih gozdnih pasov. Sadike bo oddajala pokrajinska drevesnica, a manj premožni gospodarji bodo na predlog mestnega poglavarstva dobili sadike brezplačno. Zato naj posestniki s posredovanjem gozdnih čuvajev ali pa kar neposredno mestnemu gospodarskemu uradu v Beethovnovi ul. 7, soba št. 35 naznanijo, koliko sadik potrebujejo za pogozditev gozdnih jas in posek.

Gospodarske vesti

= **Lanski svetovni pridelek svile.** Prejšnja leta je lyonsko združenje trgovcev s svilo izdajalo vsako leto obsežno statistiko svetovne proizvodnje svile. Ker lyonska organizacija sedaj te statistike ne izdaja več, je milanska ustanova »Ente Serico« na podlagi dosegljivih podatkov sestavila pregled proizvodnje za leto 1942. V tem letu je znašala svetovna proizvodnja svilenih kokonov okrog 343 milijonov kg. Prišteti je še 41 milijonov kg odpadkov. V primeri s prejšnjim letom je proizvodnja nazadovala za 51 milijonov kg, v primeri z letom 1940 pa za 65 milijonov kg. Vse to nazadovanje odpade v glavnem na Japonsko, ki je še pred izbruhom vojne z Zedinjenimi državami prisilno zmanjšala proizvodnjo, tako da je bila lanska proizvodnja za 37% manjša nego pred dvema letoma. Tudi proizvodnja na Kitajskem je nazadovala. Proizvodnja v Italiji je znašala 25 milijonov kilogramov in se je držala na višini prejšnjega leta. Ostale države zavzemajo v svetovni proizvodnji malo pomembno vlogo, zato povečanje proizvodnje v Rumuniji, Madžarski, Turčiji in Braziliji ni mogło vplivati na celotno svetovno proizvodnjo. Posebej navaja statistika proizvodnjo Sovjetske Rusije, ki se da le približno oceniti in znaša okrog 23 milijonov kilogramov.

E. Josin:

Stara Ljubljana

XI.

Julius Schmidt, rojen v Köstinu na Pomeranskem leta 1844, je bil učitelj telovadbe od leta 1875. Po službenih letih je šel leta 1891. v pokoj ter ustanovil privatni ortopedični zavod za male šolske otroke v stari Reherjevi hiši.

Viljem Linhart, rojen leta 1840. na nekem gradu na Zg. Avstrijskem, je postal po izvršenem univerz. študiju suplent na ljubljanski gimnaziji, leta 1871. pa profesor na ljubljanskem učiteljišču. Leta 1894. je postal deželni šolski nadzornik v Grazu; umrl je leta 1932. v Maria Grün pri Grazu. Kot Nemec je ustanovil »Laibacher Schulzeitung« ter »Deutscher Kalender für Krain«.

Profesorji so bili še:
vitez Gariboldi, Vodeb, V. Zupančič, Edvard Samhaber, Predika in Kronberger. Gariboldi je učil nemščino in zgodovino; Vodeb naravoslovje in kmetijstvo, V. Zupančič pa nemščino in slovenščino.

Prevajalec in častilec Prešerna Samhaber

Edvard Samhaber zasluži, da se ga natančneje omeni. Prišel je v Ljubljano še pred letom 1880. kot profesor za nemščino. Kot odličen nemški pesnik se je zelo zanimal za naše lepe kraje. Nikdo prej izmed Nemcev ni tako lepo pesniško opisal Gorenjske in ljubljanske okolice. — Prevel je Prešerna na nemški jezik; leta 1882. je v Bambergovi tiskarni izšla knjiga pod naslovom »Prešernklänge«. Kako je prišlo do tega, popisuje Samhaber tako-le: »Sprehajal sem se na cesti pod Rožnikom, naenkrat slišim iz gozda pesem »Luna sije«. Postojim ter poslušam lepo melodijo ter vprašam nekoga, kdo je to pesem zložil. Odgovorili so mi bolj ironično, da je to pesem slovenskega Schillerja.«

Samhaber je bil Nemec in ni razumel slovenščine, naprosil pa je gospodične iz učiteljišča, med temi gdč. Ogrinčevo in Šušteršičevo, da so mu preložile vse pesmi ter tudi znani životopis in oceno Prešerna, ki je izšla v Dunajskem Zvonu od Frana Levca. Samhaber je postal navdušen čestilec Prešerna ter je želel videti tudi njegov dom na Vrbi. Nekega dne v počitnicah so odšli Samhaber, Levec in Borghi z vlakom do Lesc, od tu pa peš mimo Breznice na Vrbo ter dalje čez Javornik na Bled. Pot je bila dolga. Samhaber kot suh in droben možiček ter profesor Levec kot krepak mož sta prav dobro hodila, toda profesor Borghi, ki je bil precej rejen gospod ter malo vajen hoje, je omagal in so morali zaradi njega precej dolgo počivati na nekem travniku.

»Prešerenklänge« ni nikakor natančen prevod Prešerna, kar tudi Samhaber sam v svojem spisu omenja, temveč je le nekak Prešernov življenjepis, med katerim so vpletene Prešernove pesmi. Podobno je Samhaber prevedel tudi nemškega pesnika Waltherja von der Vogelweide.

Na učiteljišču so bili tudi profesorji: Predika za slovenski jezik in Kronberger za risanje in lepopisje.

Vadniški učitelji in učiteljice

K učiteljišču je bila prideljena vadnica (ljudska šola). Na deški vadnici so bili: Ivanetič, Tomšič, Epih, Zima in Gerkman.

Martin Ivanetič, rojen v Metliki l. 1797., je služboval najprej v Postumli, potem na ljubljanski normalki ter zadnji dve leti 1871 in 1872 na novo ustanovljeni vadnici. Slovel je kot eden najboljših učiteljev starega kova. Bil je strog in je imel vedno v rokah pripravljen »štaberl«, kljub temu pa je bil priljubljen pri učencih in tudi pri drugih ljudeh. Umrl je leta 1881.

Ivan Tomšič, rojen na Vinici, je bil mladinski pisatelj in urednik »Vrtca«.

Na dekliški vadnici so bile že pred 70. leti učiteljice: Fröhlich, Heinricher, Schulz in Supantschhitsch.

Fröhlichova je bila sestra ljubljanskega hišnega posestnika Fröhlicha. Posestvo je bilo zelo obširno, segalo je med Dunajsko cesto, sedanjo Puharjevo ulico ter Gledališko ulico. V Fröhlichovi hiši v Puharjevi ulici je bila obče znana Pogačnikova žganjarna, ki je bila pred 70 in 60 leti prav dobro obiskana. Pogačnik je bil oče znanega opernega pevca Pogačnik-Navala. Fröhlichovo posestvo je še pred prvo svetovno vojno kupil I. Tomažič, bivši uslužbenec pri tvrdki Hartman na Gosposvetski cesti; po smrti Hartmana je postal Tomažič kot dedič lastnik njegove tvrdke. Po smrti Tomažiča je bil dolgo let upravitelj posestva njegov prijatelj dr. Miljutin Zarnik, magistratni direktor v Ljubljani. Tomažičevi dediči so se po dolgih pravdah zedinili, posestvo prodali ter si izkupiček razdelili.

Učiteljica Heinricher je bila hči sodnika, pozneje dvornega svetnika pri višjem sodišču v Gradcu. Sestra učiteljice Heinricher je bila omožena z dr. Gottfriedom Mysom, bibliotekarjem licealne knjižnice. Heinricherjeva je bila zelo nervozna in kratkovidna; ker je bila premožna, je šla predčasno v pokoj.

Učiteljica Schulz je imela dve sestri, ki sta skupaj z njo stanovali zadnja leta v Komenskega ulici, ter brata, ki je bil dolgo časa preparator v deželnem muzeju za časa kustosa Karla Deschmana. — Schulzova je bila dobra učiteljica in je učila prvi razred na vadnici.

Učiteljica Julija Supantschitscheva je bila sestra Frana Šukljeta, dvornega svetnika in poznejšega glavarja. Supantschitsch je bil avstrijski oficir (poročnik pri Lovcih), zgubil je leta 1866. v vojni nogo ter bil dolgo let redakter pri uradnem listu »Laibacher Zeitung«, potem pa uradnik pri Kranjski hranilnici. Oženil se je z Julijo Šukljetovo. Njena hči se je poročila s Černivcem, direktorjem na ljubljanskem učiteljišču, ki je pred leti umrl. Učiteljica Supantschitscheva živi v visoki starosti v Ljubljani.

Pohod skozi ledeno zimsko noč

Nadporočnik nemške vojske Heiland poroča v rajhovskih listih:

Zimska noč. Korakamo naprej. Roke potiskamo do komolcev v globoke žepe sukenj in teptamo globoki sneg. Tu in tam zdrknemo v kakšno luknjo in takrat izustimo kletvico. Od naših kapuc vise bele ledene brade, tembolj smešne, ker se začenjajo že pri nosu. Leden veter žvižga od vzhoda in povzroča, da zmrzuje sapa sproti, ko jo izdihnemo. Nad nami se boči črno nebo in na njem se lesketajo tu in tam drobne zvezdice. Sneg škriplje pod čevlji vojakov in pod kolesi voz in topov.

Vodja stotnije nateza vid, da bi razločil s šopi slame označene kole, ki kažejo zasneženo pot. Še včeraj smo sedeli v toplih kočah, pisali smo pisma ter smo pošiljali misli v domovino. Napravili smo red v siromašnem gnezdu, kjer smo se pomudili. Ženske in starci so morali napraviti prostor za naš bataljon. Priskrbeli smo si čista ležišča, okrasili smo stene z zelenjem, v veliki družinski peči pa smo kuhali topio juho. Posrečilo se nam je celo, da smo se deloma iznebili skrbi.

Alarm pri 35° pod ničlo

V sredino našega mirnega, skoraj prazničnega razpoloženja je udaril klic po alarmu. Molče smo se pobrali, se napotili proti vzhodu, kjer so nam kazali smer topovski izstrelki. Grmelo je s strašno silo, kakor da se hoče zrušiti obok nočnega neba.

Kratek odmor smo napravili šele v neki naselbini, kjer smo se stiskali vsi v prenapolnjeno zakajeno izbo. Tam smo se ogreli s požirki vroče kave, katero nam je skuhala naša poljska kuhinja. Kruh, ki je zmrznil na potu, smo segrevali nad ognjem in ko smo ga v odlomkih nosili v usta, se je zdelo, da pokušamo pečenko. Tako smo na pol stojé in na pol sedé preživeli nekaj minut.

Potem smo odrinili naprej skozi ledeno rusko zimsko noč. Pred majavim lesenim mostičem smo zopet imeli kratek postanek. Sestradana krava, ki jo je vodila s seboj naša poljska kuhinja, ni hotela dalje. Pomagalo ni ne prigovarjanje ne udarci. Medtem ko smo spravljali kravo dalje, smo ugotovili, da stojimo v mrazu 35° C pod ničlo. Prav tedaj pa nam je sporočil poveljnik, da so sovjeti podvzeli napad in da se mudi naprej. Od konj, ki so vlekli našo vprego, se je kadilo kar v oblakih. Potisnili smo živali dalje in tudi krava je ubogala.

Zdaj smo korakali ob sivi svetlobi medtem izišlega meseca. Plave sence so rasle na obeh straneh sneženih zametov, na desni in levi strani ceste ob drevesih. Na nekem križpotju smo videli kažipot, ki je kazal našo smer. Pot se je izgubljala med siromašnimi kočami.

Na cilju

Končno smo se ustavili. Za nami smo imeli v hrbtu gost črn gozd, pred nami se je razprostirala bela široka ravnina, za njo pa zopet gozd. Vodje in skupine so dobili svoja poverila. Sporočili so, da se je sovražnik približal čez majhno reko, kjer je stvoril mostišče, zaradi česar je treba v jutrnjih urah pričakovati napada. V največji naglici smo začeli graditi postojanke v globokem snegu ter smo si pripravili kritja, kolikor je bilo to mogoče v temi. Polagoma smo utrudili pri tem delu in oči so nam jele lezti skupaj. Toda treba je bilo držati . . . S čakanjem, seveda.

Polagoma nas je zbadal mraz skozi kožuke in plašče, čeprav je gozd zadrževal mrzlo sapo. Kmalu so nam zmrznili tudi škorenji pod nogami. Slednjič se je jelo daniti. Plesali smo, poskakovali, privzdigovali noge, otepali z rokami in delali vsakovrstne kretnje, da bi se malo ogreli, kajti bili smo trudni brez primere. Zdaj je postalo še bolj mrzlo. Nekaterim vojakom se je posrečilo izkopati nekoliko zemlje za zgraditev prvih bunkerjev.

Napad

Tedaj se nenadoma razleže klic: »Boljševiki! Prihajajo!« Že slišimo njihov hripavi »hurá« in regljanje strojnic, obrnjenih proti nam. Rakete švigajo in raztreskavajo v drevesnih krošnjah. Tedajci se oglasijo naše lahke in težke strojnice. Učinek je takoj viden. Gosti rjavi kupčki, ki so se prikazali iz gozda, se sesedajo. Ponekod še lezejo posamezniki skozi globoki sneg, toda za vsakogar je pripravljen strel v naši strojnici in v metalcih granat, ki raztrgajo vsako žrtev. Tudi mi streljamo. Tik pred nami se oglasi novo vpitje: Po žlebu zemlje se je prebil vod sovjetskih vojakov tik do nas.

Sledi borba od moža do moža. Ročne granate frče po zraku in se razletavajo. Tedajci plane naš poveljnik, ki je pravkar nadzoroval postojanko, s skupino v protinapad. Uspeh je popoln. Sovjeti so po kratkem boju uničeni ali zajeti.

Čakamo in bdimo. Nad nami se boči črno nebo, na njem žarijo zvezde.

Novomeščani mnogo kade

Novo mesto, februarja 1943.

Število kadilcev stalno narašča, kar gre deloma na račun nežnega spola, ki v vedno večjem številu stopa v krog ljubiteljev tobaka. Vedno večja potrošnja božje travice je tudi pomemben gospodarski činitelj, saj ima od prodaje tobaka vedno več prodajalcev in pri predelovanju tobaka zaposlenih delavcev svoj kruh.

Tobaka je bilo v minulem letu porabljenega 125 680 kg. Med tobačnimi izdelki gredo zadnja leta najbolj v promet cigarete, ki so posebno v poslednjem desetletju postale med kadilci nekaka moda. Pri cigaretah nikakor ne odločuje kakovost posameznih vrst cigaret, ampak predvsem cena. Tako so Novomeščani pokadili lani 19.000 kg dravskih cigaret. Na drugem mestu so Ibar, ki so jih pokadili 4800 kilogramov in na tretjem Zeta z 2800 kg. Največji dvig zaznamuje Morava, ki je postala najbolj priljubljena cigareta srednjih in višjih slojev. Poraba te cigarete se je v minulem letu podvojila in je bilo spuščenih v zrak 2400 kg Morav. Mnogo manjša poraba je bila najdražje Neretve katere je šlo v zrak le 1440 kilogramov.

Tudi italijanske cigarete so se v lanskem letu že dokaj uveljavile in je bilo prodanih Tort 6800 kg, Dalmazie 2680 kg, National 1800 kilogramov, Toscali 1200 kg, AOI 600 kg, Macedonia extra 120 kg, Serraglio 120 kg in Burmit 60 kg. Manjša je bila poraba smotk in tobaka. Med smotkami je bilo prodanih viržink 1000 kg, portorik 2000 kg, kratkih domačih 1500 kg. Tobaka je bilo prodanega 13.000 kg za pipo Ia, 24 000 kg za pipo IIa in 30 kg za pipo extra. Prežvečili pa so novomeški tobakarji 15.000 kg klobasic. Izdatno se je dvignila potrošnja cigaretnega papirja, ki so ga kadilci pokupili 300.000 knjižic in 5000 škatel stročnic.

Skupno so novomeški kadilci v minulem letu pokadili tobačnih izdelkov za skoraj 9 milijonov lir, od česar je bila velika večina pokajena v samem Novem mestu, kar dokazuje, da so Novomeščani marljivi uničevalci božje travice.

S seje Pokrajinskega korporacijskega sveta

Pogled na zborovalce prve plenarne seje Pokrajinskega korporacijskega sveta

Varujmo sadno drevje pred pozebo

Sadno drevje pozebe navadno v zgodnji pomladi, ko so dnevi izredno sončni in topli, noči pa mrzle. V toplih dneh se začno pretakati sokovi, hud nočni mraz pa jih ne samo ustavi, ampak povzroči zmrzal in pozebo. Posebno rado pozebe ono drevje, ki je bilo napačno gnojeno in niso mladike do zime povsem dozorele. Pogostokrat opazimo to napako že od daleč, listje namreč v jeseni pravočasno ne odpade, ampak se drži dolgo v zimo, da ga navadno šele prvi sneg posmuka s sočnih mladik. Zato ne gnojimo drevja po juniju ali še kasneje. Kdor gnoji prekasno z gnojnico ali kakšnim dušičnatim gnojilom, ki sili drevje v rast, mora računati s pozebo.

Pozebi je posebno podvrženo sadno drevje, ki raste v nizkih in mokrih legah. Drevje, ki raste na prisojnih legah in v suhi zemlji, navadno popolnoma dozori in dobro prezimi. Seveda so tudi nekatere sorte bolj občutljive za pozebo.

Drevje, ki rado pozebe, ima v zemlji navadno preveč dušika in premalo apna, kalija in fosforja. Takemu drevju dajmo apna in ga pognojimo s superfosfatom ali Tomaževo žlindro ter s kalijevo soljo ali s pepelom.

Pogostokrat pa ozebejo spomladi debla, posebno na drevju, ki raste na prisojnih legah. Tako drevje moramo zavarovati pred prezgodnjim in premočnim ogrevanjem s tem, da zasenčimo debla z deskami, lubjem ali čim drugim, ki odbija sončne žarke, da se debla preveč ne segrejejo in ne vzbude sokovi, ki ob prvem močnejšem nočnem mrazu zmrznejo in poškodujejo lub, ki pozneje odmrje in začne trohneti.

Zelo pomaga, če v februarju in tudi še v marcu pobelimo z apnom debla in veje. Najboljše in najhitrejše to opravimo, če poškropimo z beležem vse drevo. Bela barva odbija sončne žarke, da se drevo ne segreje in začne kasneje odganjati, ko so noči že toplejše.

Kasnejše odganjanje pa ima še druge dobre posledice. Pobeljeno drevje bo tudi kasneje cvetelo, kar je zopet velikega pomena z ozirom na pogoste pomladne mrazove, ki se pri nas pojavijo za časa cvetja.

Ozeble mladike porežemo v živo do zdravega lesa. Ozebel lub na deblu in vejah odstranimo in obrežemo do živega, rano dobro zamažemo s cepilno smolo, če te ni pri rokah, z dobro predelano ilovico, vse pa povijemo s staro vrečevino. Čim bolj je rana zavarovana pred vremenskimi vplivi in vlago, tem prej se bo zacelila in zarastla.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Četrtek, 25. februarja, ob 17.30: **Mirandolina**. Red Četrtek.
Petek, 26. februarja, ob 14.30: **Učiteljica**. Izven. Cene od 12 L navzdol;
ob 17.30: **V Ljubljano jo dajmo**. Red B.

*

C. Goldoni: »Mirandolina«. Komedija v treh dejanjih. Osebe: vitez Ripafratta — Jan, markiz Forlipopoli — Gregorin, grof Albafiorita — Verdonik, Mirandolina, krčmarica — Danilova, Hortenzija in Dejanira, gledalški igralki — Gabrijelčičeva in V. Juvanova, Fabricij, natakar — Gorinšek, vitezov sluga — Benedičič, grofov sluga — Podgoršek. Režiser: Jože Kovič, scenograf: inž. E. Franz.

Abonente reda B opozarjamo, da bodo imeli v petek ob 17.30 uprizoritev Ogrinčeve veseloigre »V Ljubljano jo dajmo!« v premierski zasedbi.

V petek se bo vršila ob 14.30 ponovitev Niccodemijeve igre »Učiteljica« po znižanih cenah od 12 lir navzdol, na kar občinstvo opozarjamo.

OPERA

Četrtek, 25. februarja, ob 17: **Zemlja smehljaja**. Izven. Cene od 28 lir navzdol
Petek, 26. februarja, ob 17.: **Thais**. Izven. Cene od 28 lir navzdol.
Sobota, 27. februarja, ob 17.: **Janko in Metka**. Premiera. Red Premierski.

*

F. Lehar: »Zemlja smehljaja«. Opereta v treh dejanjih. Osebe: grof Lichtenfelški — Anžlovar, Liza — Mlejnikova, Lora, — Japljeva, grof Pottensteinski — M. Sancin, general — Pianecki, princ Su-hong — Čuden, Mi — Barbičeva, Čang — Debevec, Fu-li — Škrabar, evnuh — Simončič. Dirigent: R. Simoniti, režiser in koreograf: inž. P. Golovin. Solo plešejo: Bravničarjeva, Japljeva, Remškarjeva, Pogačar. Načrti za kostume: J. Vilfanova, klobuki za balet: Ivanka Kunc, cvetlični aranžman: tvrdka Pavel Šimenc.

Nekaj nasvetov za gospodinje

Nekaj kapljic limonovega soka v čisti goveji juhi izredno poboljša okus juhe.

*

Dobra riževa sladica. 20 dkg riža prepražimo med stalnim mešanjem na 2 dkg masla, da dobi lepo zlatorjavo barvo. Nato izdatno zalijemo z vodo ali z mlekom in pomešamo med riž 20 dkg zelo drobno narezanih jabolk. To začinimo z vanilijo ali citrono, nekoliko posladkamo ter postavimo v ognjavarni skledi v pečico, da se strdi.

*

Nadomestek za majonezo. Takšna »ponarejena« majoneza se izvrstno poda k hladni kuhani govedini, mrzli pečenki ali mrzli ribi. Pripravimo jo iz sledečih primesi: 2 dkg masti, 3 dkg moke, 3 žlice svežega posnetega mleka ali vode, malo kisa ali limonovega soka, nastrgane čebule, soli in gorčice. Mast, moko in mleko ali vodo mešamo tako dolgo, dokler se tekočina ne zgosti, potem pa ji dodamo še ostale primesi.

Spominjajte se slepih!

KULTURNI PREGLED

Mera in meja v satiri

Prešeren nam je dal s pesmijo »Nova pisarija« vzoren primer satiričnega obračuna s tedanjimi razmerami v slovenskem slovstvu. Pesem je v tem žanru klasična ne samo zato, ker je klasična vsa Prešernova poezija, marveč tudi zategadelj, ker pričuje o pesnikovem tankem čutu za mero, o njegovem duhovitem humorju in očitnem prizadevanju, da bi bil v svojem obsojanju danih razmer pravičen in neoseben. To so bile vsekdar odlike dobrega satirika. Če se ozremo po svetovni satirični poeziji in prozi, vidimo, da so vsi veliki satiriki delali to, kar karikaturisti: v svojem pregnanem gledanju so skušali poudariti nekatere smešne poteze, niso pa hoteli žaliti. Morda so samo avtorji epigramov šli nekoliko dalje v grajanju ali smešenju osebnih lastnosti in slabosti, toda večji in širši duhovi, katerih dela so se edina ohranila, se le redkokdaj izneverijo zdravemu čutu dostojnosti.

Pesnik je človek, ki ljubi in sovraži, zaničuje in povzdiguje, toda v resno poezijo prehajajo njegova čustva in njegove strasti prečiščene; njegova ljubezen in sovraštvo se iz zgolj osebnega in konkretnega dvigneta k nečemu tipičnemu, postaneta to, kar lahko občutijo in razumejo tudi drugi ljudje. Tako izvršuje njegova pesem ne le umetniško, marveč v danih primerih tudi etično funkcijo. Satire, ki so bile samo osebno maščevanje užaljenega pesnika in ki z izrazom njegove togote niso prinašale nič nadosebnega, tudi za druge ljudi pomembnega, take satire so zgubile svoj pomen že v tistem trenutku, ko so izšle. Zakaj ljudi ne zanima pesnikovo najbolj povprečno čustvo, marveč jih mika samo to, kaj ume napraviti iz takega, denimo, banalnega čustva in kakšen višji smisel in nadosebni učinek dobiva njegova togota, pa naj je objektivno upravičena ali ne.

Prešeren je imel dovolj povoda, da je bil nezadovoljen z obdajajočo ga družbo in vendar je svoj gnev nad nekaterimi ljudmi iz te družbe pokazal v obliki ki razodeva vzlic vsej ostrosti notranjo plemenitost. In če vzamemo modernejši primer in se spomnimo Cankarja, ki je bil — kakor pravijo — v zasebnem življenju zadirčen, piker in — kakor vsi zagrenjenci — brez prave mere v obsojanju tujih napak in slabosti, vidimo, da je njegov obračun z družbo in z osebnimi nasprotniki literarno dostojen, duhovit in vzlic vsej strastni pristranosti objektivno pomemben, ker je pisatelj preveč spoštoval napisano besedo, da bi prenašal vanjo neprečiščena, čisto povprečna čustva.

Simptomatičen znak upadanja literarnih nravi in opuščanja najosnovnejše, v sami človeški dostojnosti zakoreninjene noblese satiričnega pesnika je pesem »Prolog«, ki je izšla v zadnji številki mesečnika za umetniško kulturo. Pesnik teh verzov je kazal v tistih nekoliko satirah, kar jih je bil spisal doslej, čut za mero in za dostojnost; ker zavzema viden položaj ne le v slovenski poeziji, marveč tudi v našem gledališču, je »Prolog« samo pričevanje upadanja literarnih nravi in okusa, zato pa tem značilnejši pojav v moralni kroniki naše kulture. — Tudi veliki Goethe je napisal zelo ostre besede o recenzentu in najsi jih danes citirajo na splošno, je vendar dejstvo, da Goethe ne govori pavšalno. Prikazal ga je kot vsiljivega gosta, ki je nepovabljen sedel za pogrnjeno mizo in mu snedel kosilo, nato pa ga je pri sosedu obrekoval, češ, juha bi bila lahko boljše začinjena in vino finejše. »Pobijte psa,« vzklika pesnik, »je recenzent«. Kdor pa primerja ton »Prologa« s to, morda najostrejšo Goethejevo satiro, vidi, da si je naš satirik dovolil mnogo več in sicer v času, ko ima zanj in za vse druge slehern recenzent nataknjene rokavice.

Če primerjamo nravno višino Prešernove satire pred sto leti s tem proizvodom sodobne satire, samo želimo, da bi se naša poezija tudi v tem pogledu tesneje oklepala Prešerna in da bi pesnik takega imena, kakor je avtor »Prologa«, ne pozabljal neogibnega imperativa mere in meje v satirični poeziji.

Guido Manacorda, „Il bolscevismo"

Izšla je četrta, predelana in razširjena izdaja dela, o katerem je izrekel Duce tole sodbo: »Je to najboljša sinteza in najstrožje dokumentirano delo, kar jih je bilo doslej objavljenih o tem predmetu.« Pisatelj Guido Manacorda je sestavil svoj spis »Il bolscevismo« v začetku sedanje vojne (prva izdaja je izšla januarja l. 1940) na podlagi italijanske, francoske, nemške in angleške literature, ki je navedena ne le v splošnem bibliografskem pregledu, marveč tudi v opombah ob koncu vsakega posameznega poglavja. Manacordov traktat o boljševizmu ni delo, ki bi se zadovoljevalo z navadnim propagandnim učinkom, marveč je literarni plod dolgega in temeljitega proučevanja teorije in prakse boljševizma, resen spoprijem z njegovo doktrino in neizprosen obračun z vsemi iluzijami in vso lahkovernostjo, ki tolikokrat označuje odnos nekaterih izobražencev do tega pojava in olajšuje komunizmu njegovo propagando. Stoječ na tleh sredozemskih in zapadnoevropskih kulturnih tradicij, oklepajoč se načel, ki sta jih dala človeštvu antika in krščanstvo, zvest idealom in vodilnim idejam katoličanstva, odklanja Manacorda na vsej črti boljševiško teorijo in prakso kot nezdružljivo s temi vekovitimi nazori in z vsem sestavom zapadnega mišljenja in življenja.

Predvsem se pojmovanju današnje Italije, ki je šla skozi revolucijo Fašizma, upirata dve značilnosti boljševizma, obe nujno združeni z njegovim bistvom: ateistični materializem in z druge strani aziatizem ali evraziatizem ta dedič bizantinskih tradicij, ojačenih s semitsko-satrapsko-mongolskimi vplivi. Kot značilnosti evraziatizma pa pisec navaja: pomanjkljiv čut za mero, potratnost, poveličevanje podzavestnega, fanatizem, rafinirana in nevralgična čutnost, ki se giblje med sadistično razdražljivostjo in masohističnim kolapsom, nagnjenje k vizionarstvu, k čudežnemu, utopičnemu; večno kolebanje med asketsko odpovedjo in cinično krutostjo, med anarhično skrajnostjo in strogim formalizmom, med blaznim junaštvom in dvorjansko servilnostjo. — Manacorda nikakor ne omalovažuje tega pojava, ki bo zaradi njega preteklo še mnogo krvi, vendar meni, da bodo boljševizem premagale sile, ki so zdravejše in pozitivnejše od tega materialističnega misticizma.

Četrta izdaja Manacordovega spisa šteje 482 strani. Sestavljena je takole: Poglavitni traktat uvajajo štirje medaljoni: kratki portreti Marxa, Engelsa, Lenina, Stalina in Trockega. Z nekaj potezami oriše pisec duševni profil vsakega izmed njih in poda zgoščeno, vendar ostro in jasno podobo njegovega življenja in dela, posebej še njegovega deleža v revolucionarnem gibanju boljševizma. Prvi del obsega na str. 19—41 študijo o marksizmu z razlago in kritiko poglavitnih točk njegove doktrine. V nadaljnjem poglavju se bori pisec z dvema močnima kontrastoma v boljševiški teoriji in praksi: z mističnim mesianizmom in z oznanjevanjem mehanističnega nazora z vero v stroj in zaničevanjem narave. Posebno poglavje je odmerjeno boljševiškemu ateizmu, ki je šel izmed vseh struj ateizma najdalje v zanikavanju slehernega božanstva in nadosebnega ali nadnaravnega ideala v vesoljstvu. Prvi del zaključuje poglavje, v katerem razčlenja pisec odnos katoličanstva do komunizma ter tudi pokaže, v kaki zvezi s komunizmom je židovstvo ne le kot finančna sila, marveč tudi kot mesianizem z vero v židovsko nadvlado. — Drugi del obsega troje poglavij. V prvem razglablja Manacorda boljševiški odnos do morale in — kakor povsod — tudi tu dokumentirano kaže destruktivni cinizem tistih, ki jim je bila rodbina izprva samo »buržujski predsodek«, prav tako čistost, zvestoba in druge osebne vrline. Posebno obširno poglavje se tiče boljševiške politike, delovanja Kominterne in vojne 1941 do 1942. Tretje poglavje je odmerjeno narodnemu gospodarstvu od prvega, bojnega komunizma preko »nepa« do stahanovizma. — V tretjem delu obravnava Manacorda boljševizem v literaturi in umetnosti, nato šolo in propagando ter prihaja slednjič k sklepu, ki jasno določa avtorjevo že uvodoma označeno stališče. — Četrti del knjige je ves odmerjen dokumentom. Tu je med mnogim drugim besedilo papeževe encikl'ke »Divini Redemptoris«, dalje celoten tekst sovjetske ustave z l. 1936 i. t. d.

Manacordova knjiga je opremljena s številnimi slikami, ki delno same predstavljajo dokumentarni material (zlasti kar se tiče protiverske politike boljševizma), delno pa nas seznanjajo s primeri sovjetske upodabljajoče umetnosti. Štiri izdaje v dveh letih so poleg priznanja iz najkompetentnejših peres najboljši dokaz, da je z Manacordovo knjigo dobila Italija svoj najpomembnejši traktat o boljševizmu.

Alfredo Moravia

Zagreb, februarja.

Sodobni italijanski pisatelj Alberto Moravia je bil na Hrvatskem neznano ime, dokler nismo dobili nedavno v prevodu Dubravka Dujšina in v izdaji »Savremene biblioteke« romana »Ravnodušni ljudi« (Gli indifferenti). Ta roman nam ni samo odkril nadarjenega pisa-

Kronika

* **Odlikovan poročevalec.** Poročnik dr. Lino Pellegrini, vojni poročevalec »Popola d'Italia« na vzhodnem bojišču, je bil odlikovan z vojnim križcem za vojaške zasluge. Odlikovanje je prejel za hrabro zadržanje pred sovražnikom na Egejskem morju, kjer se je mudil pred odhodom v Rusijo.

* **Sestanek podpoveljnikov Gila v Rimu.** V dnevih 16. in 17. februarja so se v Rimu sestali zvezni podpoveljniki Gila, ki jih je sprejel poveljnik ustanove Bonamici. Na sestanku je Eksc. Vidussoni dal napotke za bodoče delovanje ustanove na raznih področjih, posebno glede vojaške pripravljenosti italijanske mladine.

* **Karabinjerski zbor dobi svojega generala.** S posebnim kraljevim dekretom je bil ustanovljen v Rimu čin armadnega generala, katerega bo dobil vrhovni poveljnik karabinjerjev. Aspiranti na ta generaski čin ne bodo smeli biti starejši od 63 let.

* **Podelitev nagrade »Mario Massai«.** Revija »L' Ada d' Italia«, ki je začela izhajati leta 1919. na pobudo Duceja, je lansko leto razpisala nagrado Maria Massaia za italijanske novinarje in publiciste. Prvo nagrado v znesku 5.000 lir je prejel poročnik-pilot novinar Leone Concato; drugo nagrado v znesku 3.000 lir major pilot publicist Enrico Meille, tretjo nagrado v znesku 2.000 lir pa je dobil poročnik pilot novinar Salvatore Saldara. Nagrade bodo izročene nagrajencem na dan 28. marca, ko obhaja italijansko letalstvo svoj praznik. Nagrada za leto 1943. znaša 10.000 lir ter bo prisojena romanu, ki bo obravnaval motiv iz letalskega življenja.

* **Premiera nove italijanske komedije v Benetkah.** Gledališka družina Giulia Donadia je te dni imela v beneškem gledališču Goldoni premiero najnovejše tridejanske komedije pisatelja Giuseppa Bevilacqua »Quinta Borgia«. Komedija obravnava socialen problem in je dosegla pri beneškem občinstvu odličen uspeh.

* **Ženske bodo nadomestile moške.** Italijanski listi poročajo, da se bodo okrog 1. marca izvršile velike spremembe v vsem javnem življenju, zlasti na mestih, ki jih doslej zavzema moški svet. Moške bodo, v kolikor prihajajo v poštev za civilno mobilizacijo, nadomestili z ženskami. Ministrstvo za korporacije je odredilo, naj se v prvi vrsti zasedejo z ženskami službe v gledališčih, kinematografih, javnih zabaviščih, na tramvajih, v kavarnah, restavracijah, trgovinah z živili, modnih trgovinah itd. Moške, ki bodo postali na ta način prosti, bodo zaposlili v raznih industrijah ter v obrti, ki je potrebna za vojno proizvodnjo.

* **Novoporočenci potujejo v Rim.** V letošnjem januarju je bilo novoporočencem za potovanje v Rim prodanih 365 voznih listkov prvega razreda, 1310 voznih listkov drugega razreda in 530 voznih listkov tretjega razreda. Novoporočenci, ki so se s temi olajšavami pripeljali v Rim, so vsi obiskali Vatikan ter prejeli blagoslov sv. očeta.

* **Smrtna nesreča letalca.** Dne 12. februarja je postal žrtev letalske nesreče v Pisi letalec Silvan Cigoi iz Triesta. Bil je dodeljen letalski posadki kot strokovnjak za fotografiranje.

* **Nabiranje materiala za vojno.** Iz rimskih pooblaščenih krogov je izšla pobuda za intenzivnejše zbiranje materiala, uporabnega za vojne namene. Vsaka italijanska družina, pravijo izvedenci, zavrže vsak teden približno kilogram materiala, ki bi se dal uporabiti v prid vojni industriji: papirja, stekleric, kosti, usnja, gumija in sličnih predmetov. Italija, ki ima 10 milijonov družin, bi lahko marsikaj storila, da se ta material ne zavrže, temveč zbere in izroči tvornicam za predelovanje. Za zbiranje materiala bi prišli v prvi vrsti v poštev šoloobvezni otroci, poleg njih pa sploh vsi, ki čutijo potrebo, prispevati h končni zmagi.

* **Pobeg dveh opic.** Iz Parka Borgo Giannoti pri Lucci, kjer gostuje trenutno cirkus »Arbell«, sta te dni zvečer pobegnili dve opici. Zapustili sta svoji kletki ter se pritihotapili do izhoda. Tam je ena izmed živali ugriznila 16letnega mehanika Luigia Isolo. Mladenič je silno zavpil, nakar so prihiteli čuvaji ter prijeli žival. Druga begunka si je privoščila za žrtev peka Del Rya, poleg njega pa še neko žensko in nekega dečka. Slednjič je planila na električno svetilko, kjer so jo prijeli gasilci. Živali so potem ko sta se pomirili zopet spravili v kletko.

* **Žalosten konec vožnje v čolnu.** Iz Arone poročajo o usodi, ki je doletela 24letnega Alfreda Brunellija iz Maserana. Mladenič je sedel v čoln in se z njim hotel prepeljati čez jezero Maggiore. Čoln pa je propuščal vodo in se začel potapljati. Brunelli, ki ni znal plavati, je izginil s čolnom pod vodo ter so ga pozneje mrtvega potegnili na breg.

IZ LJUBLJANE

u— **Nov grob.** V visoki starosti 82 let je preminul bivši trgovec in posestnik g. **Ivan Špoljarič.** Zapušča sestri Amalijo in Terezijo. K večnemu počitku bodo blagega rajnkega spremili v četrtek ob 14.30 iz kapele sv. Jožefa na Žalah na pokopališče k Sv. Križu. Naj v miru počiva! Svojcem izrekamo naše iskreno sožalje.

u— **Na sporedu tretje javne produkcije** Glasbene akademije, ki bo v petek, dne 26. februarja, točno ob 18.30 v veliki filharmonični dvorani, so zastopani skladatelji: Beethoven, Brahms, Mozart, Schumann, Leoncavallo, Sgambati, Brawinsky, Chopin, Musorgski, Rahmaninov, Pavčič in Škerjanc. Sodelujejo slušatelji GA in gojenci SGŠ. Sporedi, ki veljajo kot vstopnice, se dobe po 3 lire, dijaki po 1 liro, v predprodaji v knjigarni Glasbene matice.

u— **Samo še danes in jutri** bodo občinstvu na ogled najnovejše slike mladega slikarskega umetnika arh. inž. Mitje Šviglja, ki jih je razstavil v Kosovem salonu v prehodu nebotičnika. Razstava obsega 12 krajin, študij in figuralnih kompozicij.

! Žalni venci, poročni šopki, aranžmaji in cvetje »ROŽA«« cvetličarna

u— **Poziv uslužbencem gostinske stroke!** Sindikat delojemalcev gostinske stroke sporoča, da je prejel doatne živilske nakaznice za ono osebje, ki se je v preteklem tednu v to svrho na sindikatu prijavilo. Karte lahko vsak interesent osebno dvigne, in sicer v četrtek 25., v petek 26. in v soboto 27. februarja med uradnimi urami sindikata od 9 do 11 na sedežu sindikata, Miklošičeva cesta 22, soba štev. 14 v I. nadstropju. Vsak mora prinesti s seboj svojo živilsko nakaznico za mesec februar v svrho vpisa številke. Opozarjamo vse, da dodatne karte gotovo dvignejo v teku navedenih dni, ker jim sicer za mesec februar zapadejo.

u— **Na ponedeljkovem vokalno-orkestralnem koncertu** Glasbene Matice bo sodeloval tudi naš najodličnejši violinist Karlo Rupel, ki je že precejšno vrsto let na enem najvidnejših mest med našimi koncertanti in v našem koncertnem življenju. Rupel je zrel umetnik, ki obvlada svoj instrument do vseh potankosti in se odlikuje z izredno čustveno interpretacijo. Njegovi koncertni nastopi so v resnici zaželjeni in pomenijo velik praznik v našem glasbenem življenju. V ponedeljek bo izvajal Pugnanijev Preludij in Allegro, dalje Kogojev Andante in Chopinov Valček op. 64 št. 2, troje del iz treh različnih literatur, vsako s svojimi posebnostmi. Kogojev Andante lahko s ponosom štejemo med najboljše violinske skladbe naše literature. Rupla bo tudi to pot spremljala pianistka Zora Zarnikova. Njeno koncertno spremljevanje je umetnost prav posebne vrste, kar je bilo že ponovno ugotovljeno ob najrazličnejših prilikah njenega koncertnega udejstvovanja. V ostalem bodo nastopili na tem koncertu: pianist Anton Trost, sopranistka Valerija Heybalova, basist Julij Betetto in godalni orkester Orkestralnega društva Glasbene Matice pod vodstvom dirigenta L. M. Škerjanca. Koncert bo v ponedeljek, 1. marca, ob pol 7. v veliki unionski dvorani in so vstopnice že razprodane.

u— **Najpotrebnejše nauke za pridelovanje zelenjave na Viču in v Mostah** bo prebivalstvo dobilo na mestnih zelenjadarskih tečajih, kjer predavajo sami znani strokovnjaki prav o vsem, kar je potrebno začetnikom in tudi izkušenim pridelovalcem znati pri obdelovanju vojnih vrtov. Na Viču bodo predavanja v četrtek v telovadnici ljudske šole ter trajajo ves dan od 8. do 11. ure in popoldne od 14. do 17. ure. Predavali bodo isti strokovnjaki, ki so predavali po drugih delih mesta. V petek bodo pa predavanja v deškem vzgajališču Selo v Mostah tudi ves dan od 8. do 11. ure in popoldne od 14. do 17. ure po že za druga predavanja objavljenem razporedu. Zadnje predavanje bo pa drugi četrtek 4. marca v ljudski šoli za Bežigradom tudi z enakim razporedom. Spet pripominjamo, da so predavanja brezplačna ter namenjena najširšim slojem prebivalstva, da sami pridelamo čim največ zdrave zelenjave in za prehrano prebivalstva najboljše povrtnine. Prepričani smo pa tudi, da delodajalci gotovo upoštevajo veliki pomen pridelovanja zelenjave ter bodo zato svojim uslužbencem radi dovolili obisk predavanj, saj je zadovoljno delavstvo jamstvo za delavnost uslužbenstva in prospeh podjetja.

u— **II. in III. produkcija Slogine glasbene šole.** II. produkcija gojencev Slogine glasbene šole bo v soboto 27. februarja ob pol 18. v šolski glasbeni dvorani, Pražakova 19. Na sporedu je klasična glasba. III. produkcija bo v nedeljo 28. februarja ob pol 11. uri istotam. Na obeh produkcijah nastopajo gojenci pevskega in instrumentalnih oddelkov. Sporeda sta naprodaj v šolski pisarni.

u— **Gluhonemim revčkom** je poklonil petletni Vokov Nacko iz Ljubljane znesek 100 lir kot darilo, ki ga je prejel za svoj rojstni dan. Podporno društvo za gluhonemo mladino se svojemu najmlajšemu dobrotniku kar najlepše zahvaljuje in mu želi še mnogo, mnogo srečnih in zdravih let!

u— **Obvestilo.** Obveščamo cenjene dame, da je dospela novi pošiljka kosmetičnih preparatov »Ana Karin«. Obenem opozarjamo, da pri novem nakupu vrnete stare lončke. Drogerija »Adrija«, Šelenburgova ulica št. 1.

Z Gorenjskega

Apel uslužbenstva pri deželnem svetniku. Zaradi odhoda k vojakom je sklical deželni svetnik v Kranju uslužbenstvo svojega urada na sestanek, pri katerem se je svojim uradnikom in nastavljencem zahvalil za njihovo požrtvovalno sodelovanje. Deželni svetnik se je poslovil tudi od vseh državnih uradov, občinskih komisarjev, vodij orožniških postaj, šolskih vodstev in krajevnih kmečkih vodij ter jih pozval k nadaljnemu neutrudnemu delu. Za časa službovanja dr. Skalke pri vojaštvu ga bo nadomestoval vladni svetnik Michels iz Celovca.

V Naklem se je pred dnevi vršilo prvo večerno šolanje o svetovnonazornih vprašanjih.

Zbirka za zimsko pomoč je zadnjo nedeljo vrgla v Šmartnem pod Šmarno goro 392.16 mark.

V Mengšu je bil 9. februarja službeni apel. Vodja Hopfgartner je otvoril sestanek s pozdravom na navzoče uradne vodje. Podal je pregled položaja v Evropi, nato pa so se razgovarjali o tekočem delu v krajevni skupini.

Kmečko zborovanje v Črnučah. Predzadnjo nedeljo je imel zastopnik deželne kmečke zveze Burgstaller v Črnučah poučno predavanje o proizvajalni bitki za leto 1943. Kmetje iz občine so bil skoro polnoštevilno navzoči. — Isti dan je bilo v Črnučah šolanje NSDAP. Govoril je mladinski vodja Huber iz Kamnika. Člani Volksbunda so se predavanja v velikem številu udeležili. Poslušalci so izrazili željo, da bi se svetovnonazorna šolanja v Črnučah pogosteje vršila.

V Gorjah je bilo prvo nedeljo v mesecu zborovanje kmetov. Predaval je kmečki vodja dr. Mauer o napredku poljedelstva in živinoreje. Udeležba je bila popolna.

JERRY Z OTOKOV

je najnovejši roman zbirke »Dobra knjiga«. Napisal ga je znani pisatelj Jack London, godi pa se na eksotičnem področju Salomonovih otokov, na katerih se prav zadnje mesece odigravajo vojni dogodki zgodovinskega pomena. Z užitkom in z zanimanjem bodo roman brali vsi, prav posebno pa bo navezal nase ljubitelje živalstva in prirode sploh.

V podrobni prodaji se dobi »Jerry z otokov« v upravi naših listov in v knjigarnah. Broširan velja 10 lir, v platno vezan pa 25 lir.

Po znižani ceni lahko dobite tudi ta roman, če se naročite na zbirko Dobra knjiga. Mesečna naročnina, ki je enaka ceni za en roman, znaša za naročnike »Jutra« in »Slovenskega naroda« 8 lir za broširano in 18 lir za vezano izdajo, za ostale pa 9 in 20 lir.

S tuniškega bojišča: ameriški tank, ki ga je uničilo italijansko letalstvo

Iz Spodnje Štajerske

Pri zadnji nedeljski zbirki so na Štajerskem nabrali 880.223 RM. Vsota je za 76% večja kakor lansko leto. Spodnja Štajerska ni zaostajala za staro pokrajino. Prispevala je 244.996 RM nasproti 140.000 RM v lanskem letu. Trboveljsko okrožje je prispevalo 106% več kakor lani. V Mariboru pa so nabrali 59.500 RM.

Odhod obveznikov delovne službe iz Maribora. V soboto v opoldanskih urah so se v Mariboru zbirali obvezniki delovne službe. Od vseh strani so prihajali, iz mesta in z dežele. Ko so bile posamezne skupine izpopolnjene, so obvezniki v spremstvu godbe odšli na kolodvor, spremljala pa jih je tudi velika množica meščanov. Mariborski dnevnik poroča, da so bili mladi možje polnoštevilno zbrani in najboljše volje.

Umrli so: Pavla in Olga Brezec, Avgust Mesarič, vsi trije iz Celja, dalje Ferdinand Trenz iz Dobrne, Avrelija Sevnikarjeva, po rolu Stebletova in Viktor Dokler iz Višnje vasi pri Vojniku, Ivan Hrastnik iz okolice Laškega. V Dobrni so nadalje umrli 84letni Jakob Blažič iz Lokovega, 83letna Alojzija Lešnikova iz Lipja in 72letna Helena Felicijanova iz Zavrha. V Mariboru je umrla 59letna Marija Strainschagg, 70-letni železniški upokojenec Franc Rozman, 34letna ključavničarjeva soproga Marija Krajnčeva in 59letni Franc Stelzl s Pobrežja. Nadalje je umrla v Glasbachu pri Radgoni v visoki starosti 80 let posestnica Neža Kremplova. V starosti 72 let je v Mariboru preminil občinski delavec Jakob Krois. V Gradcu je umrla 67letna Mariborčanka Olga Kokolova, vdova po oskrbniku. Njeno truplo bo prepeljano v Maribor. Nadalje je v Mariboru umrl v visoki starosti 83 let železniški kovač Jakob Belešković. V Tratni je umrl Matej Berger, v Hruševci pa Elizabeta Vrečarjeva.

Celjsko lutkovno gledališče na gostovanju. Preteklo soboto je lutkovno gledališče iz Celja priredilo predstavo za otroke v Žalcu. Naslednji dan je lutkovno gledališče obiskalo krajevno skupino v Slivnici pri Celju in razveselilo z uspelo predstavo domače otroke.

Pse je treba prijaviti

in sicer ustno med uradnimi urami od 8. do 11.30 v izvršilnem odseku mestnega poglavarstva

Ljubljana, 23. februarja.

Po pravilniku o občinski taksi na pse, ki ga je Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odobril z odločbo št. 233 Gab. dne 18 januarja 1943-XXI, poziva mestno poglavarstvo vse lastnike in rejnike, naj prijavijo svoje pse zaradi vpisa v pasji kataster.

Lastniki in rejniki psov morajo prijavo, ki se nanaša na datum poleženja, na spol in pasmo, na barvo in uporabo psa (za čuvaja za lov itd.), napraviti ustno med uradnimi urami od 8. do 11.30 v izvršilnem odseku mestnega poglavarstva, Lingarjeva ulica št. 1, soba št. 1 na levi v I. nadstropju, in sicer tako, da lastniki in rejniki z začetnicami priimmkov A do G pridejo na vrsto 1., 2., 3., 4. in 5. marca, z začetnicami H do L 6., 8., 9., 10., 11. in 12. marca, z začetnicami M do R 13., 15., 16., 17., 18. in 20. marca, z začetnicami S do W 22., 23., 24., 26., 27. in 29. marca, z začetnicami Z in Ž ter morebitni zamudniki pa dne 30., 31. marca 1., 2. in 3. aprila t. l.

Pse, ki so bili nabavljeni ali so dosegli starost 3 mesecev po 30. januarju t. l., morajo lastniki naznaniti v 10 dneh nato, ko so bili psi nabavljeni ali so dosegli starost 3 mesecev.

Naznaniti je treba tudi vse pse, ki ostanejo *samo začasno* na ozemlju ljubljanske občine, to pa najkasneje 15. dan, odkar so v občini.

Najkasneje v 3 dneh je treba mestnemu poglavarstvu naznaniti tudi *vsako spremembo*, ki se tiče psa, posebno vsako sumljivo obolenje, pogin, pobeg, zopetno vrnitev ter preselitev ali oddajo psa drugemu lastniku ali rejniku.

Psi so razvrščeni na *dve kategoriji* ter so v prvi skupini vsi *psi čuvaji*, v drugi kategoriji pa *vsi drugi psi*.

Značaj psa čuvaja se prizna le tistemu psu, ki stalno priklenjen na verigi varuje gospodarska poslopja ali skladišča, ki so last gospodarja. Tak pes mora vedno biti izven imovinskih objektov, ki jih mora čuvati, in izven stanovanjske hiše svojega gospodarja. Nadalje se značaj psa čuvaja prizna tudi tistemu psu, ki vedno priklenjen na verigi varuje samotno ležečo nepremično imovino svojega gospodarja. Za samotno ležečo nepremično imovino pa se smatrajo le tista posestva ali hiše, ki so, merjeno od ograje do ograje, ali če ograje ni, merjeno od stene do stene, oddaljene najmanj 50 m od sosednjih ljudskih bivališč. Za psa čuvaja se smatra samo pes, ki je vsaj 35 cm visok. Pri vseh navedenih pogojih pa je mogoče po vsako hišno številko priznati le po enega psa čuvaja.

Občinska taksa na pse, ki je nedeljiva, znaša za leto 1943-XXI-XXII *za pse čuvaje 25 L, za vsakega drugega psa pa 100 L.*

Pasje znamke oddaja, po povračilu nabavnih stroškov, izvršilni odsek mestnega poglavarstva v I. nadstropju Kresije v Lingarjevi ulici št. 1, ki sprejema tudi vse zadevne prijave in naznanila.

Lastniki in rejniki psov, ki bi psov ne naznanili o pravem času ali bi jih prijavili nepravilno ter bi se kakor koli skušali izogniti plačilu pasje takse, ali bi si na protipraven način priskrbeli pasjo znamko, bodo poleg plačila redne pase takse kaznovani po čl. 113 zakona o odvračanju in zatiranju živalskih kužnih bolezni z globo do 380 L ali z zaporom do 30 dni. Prav tako bo kaznovan tisti, ki bi potrdilo o plačani taksi ali pasjo znamko prepustil drugemu v uporabo.

telja, marveč tudi vse tiste neslutene možnosti, ki jih ima v sebi nova italijanska literatura. Le-ta skuša kar najgloblje prodreti v človeško dušo, se poglobiti v vse njene najbolj skrite sloje in kotičke, jih odkriti, pojasniti razčleniti in nam jih približati, da bi kar najbolj spoznali vso človeško veličino in bedo O tem prizadevanju pričuje tudi ta psihoanalitični roman Alberta Moravie. V njem se pisatelj s svojstvenim prikazovanjem bolj ali manj žalostnih junakov poglablja v smrdljivo močvirje lažnive morale nekaterih meščanskih plasti.

Njegova knjiga je zares roman o ravnodušnih ljudeh iz tako imenovanih višjih družbenih slojev, ki nič ne delajo, a imajo vsega v izobilju in so že trudni od svojega večnega in parazitskega lenuharjenja. So to utrujeni, prenasičeni in blazirani ljudje, proizvod starega družbenega reda, predstavniki sloja, ki danes že izumira. Ljubezen, prijateljstvo čustva, strasti, požrtvovalnost, sreča, radost in bolest, vse to so zanje domalega neznane stvari; nasproti vsemu so ravnodušni ali pa imajo kaj tega v nakazni, bolestni obliki, ki je bližja patologiji kakor pa zdravi naturnosti normalnega človeka z njegovimi etičnimi načeli. «Zanj niso več obstajale vera, iskrenost, tragičnost; vse se mu je zdelo žalostno, smešno, napačno, vendar je doumel težave in nevarnosti svojega položaja; moral se je navduševati, trpeti, premagovati tisto slabost, ljubimkanje, laž ali občutek smešnosti; moral je biti tragičen in iskren«, pravi Moravia na nekem mestu o enem svojih junakov. Kolikor te njegove osebe niso povsem ravnodušne za dogajanje okrog sebe, se krčijo v svojih slabostih; med njimi je spolnost najvažnejša komponenta, ki jih tud. najbolj maliči in uničuje.

Kompozicija in vsebina romana sta prav zanimiva, tembolj zato, ker obsega delo v vsem samo petero oseb, a dejanje se odigrava samo tri dni na treh raznih krajih: v vili vdove Mariegrazie Ardengo, v stanovanju njenega ljubimca in v stanovanju prijateljice Lize. Vse druge osebe in dogodki so povsem izključeni iz dejanja tega Moraviovega romana.

Mariagrazia Ardengo ima dvoje dorastlih otrok: 24letno hčerko Karlo in nekoliko mlajšega sina Michela. Sama je vdova, zdaj že na zatonu svoje nekadnje lepote in zapeljivosti. Razen Karle in Michela ima še ljubimca Lea Merumecija in prijateljico Lizo, ki ji je bila nekoč iztrgala Lea. Leo pa je star ženskar; z Mariograzio ga vežejo tudi poslovne reči, hipoteka na njeno lepo vilo in strast do mlade Karle. Prav sedaj preži Leo na Karlo, prijateljica Liza pa na Michela. Razvija se zahrbtna in bolestna borba med Mariograzio, Leom in Lizo, temi izkušenimi razvratniki, za Karlo in Michela, ki pri vsem tem sodelujeta docela pasivno, utrujeno, ravnodušno, ker predobro poznata svoje partnerje v tej igri za njuno usodo; prepuščata se vrtoglavemu toku dogodkov in volji dveh ostarelih žensk in prezrelega moškega. Karla se Leu prostovoljno vda. Ne pač iz ljubezni ali iz nekega posebnega nagiba in strasti, marveč zato, da bi tako »začela novo življenje«, kakor si zamišlja, predvsem pa zato, da bi razbila enoličnost dotedanjega gnilega in zoprnega življenja ob materinih večnih izbruhih ljubosumja ter očitkih na račun Lea in njegovih prevar. Medtem ko se okrog njiju vse krči in giblje v temnih, prikritih strastih in bolestnih nagnjenjih, se teh dvoje otrok živčno prenapetega časa — Karle in Michela — docela predajata ravnodušnosti in kažeta popolno pomanjkanje volje. Pasivno drčita po površini vzburkanih strasti in bolestnih hotenj svoje najožje okolice, ki ju je bila že za mladih nog okužila s svojimi lažmi, prevarami hinavstvom in gnilobo, dokler naposled ne spoznajo vsi ti ljudje, da od tod ni izhoda, da so pomandrani in dokončno okuženi od lastne trohnobe. Tako se prepuščajo svoji usodi in da se prepreči večji škandal, se bo Leo oženil s Karlo, Michele pa bo zbog svoje prirojene mevžavosti postal Lizin ljubimec. Michele nima moči, da bi se uprl, zakaj duh lažnive morale in zakon konvencionalnosti sta ubila v njem slehern odpor.

Moravia je dobro obdelal to gnilo in bolno družbeno okolje, smelo razkril njegovo lažnivo moralo in njegove prazne konvencije, ki nimajo nič več skupnega z zdravimi in globokimi čustvi moralno izgrajenega in naravnega človeka. Edino, kar bi mogli očitati pisatelju »Ravnodušnih ljudi«, je to, da je njegov roman preveč nasičen s skepticizmom in pesimizmom; vse je problematično, nikjer ni svetle točke in ne svetle človeške podobe; povsod nas obdajajo bolestnost, dvomi, utrujenost in temá, nikjer ne vidimo izhoda, čeprav izhod je in mora biti.

Knjiga Alberta Moravie je zrelo umetniško delo ter je kot prevod v hrvaščino pomemben donesek k boljšemu spoznavanju sodobne italijanske literature. —*a.*

Združitev revij v Nemčiji

Tednik »Das Reich« je posvetil v kulturni rubriki daljši članek vprašanjem revialne književnosti v Nemčiji. Trde potrebe vojnega časa, združene ne le z varčevanjem papirja, marveč tudi s totalno mobilizacijo vseh razpoložljivih sil in sredstev za vojne namene, — ugotavlja berlinski list, — narekujejo tudi na tem področju velike spremembe. Pred sedanjo vojno je štela Nemčija približno 4000 časopisov; izmed teh se jih je prebilo skozi vojne razmere vse do zadnjega časa kakih 2500. V zadnjem času so se izvršile velike preosnove. Luksuzne revije, kakor so tudi pri nas mnogo čitani mesečniki »Die Dame«, »Silberspiegel« itd., so morale prenehati. Takisto so ustavljeni kot nepotrebni vsi modni in filmski listi, ki jih ni bilo malo. Nadalje so ustavljeni vsi listi, ki služijo privatnemu zanimanju, v kolikor le-to (kakor na pr. gospodinjski in gospodarski časopisi) ne služi pospeševanju proizvodnje. A tudi strokovni listi, ki so v službi javnih interesov, se morajo omejiti in združiti. To velja tudi za umetniške in zabavne liste, prav kakor za znanstvena glasila. Zaradi teh odredb se bo v Nemčiji združila cela vrsta revij v eno samo, ki bo izhajala še nadalje. Krogi, ki vodijo in nadzorujejo to združevanje, imajo pred očmi splošne kulturne in nacionalne interese ter skušajo obvarovati najpotrebnejše. Izginiti pa mora vse, kar je nastalo kot pojav preobilja in normalnih časov. »Das Reich« pravi, da zdaj izginjajo zadnje oaze zasebnih koristi in potreb v revialnem svetu, poslednji ostanki luksuza. Med žrtvami, ki jih zahteva današnja totalna vojna — sklepa list — je to še najmanjša.

ZAPISKI

Dr. Joža Glonar, »Slovenski pravopis«. V zvezi s člankom »Opazke k nazoru o jeziku« v torkovem »Jutru« nas nekdo vprašuje, ali ni morda dr. Glonarjev uvod v »Slovar slovenskega jezika« dostopen v posebni izdaji. Čitatelj, ki ga zanimajo vprašanja slovenskega jezika, res lahko še dobi ta uvod v posebni brošuri z naslovom »Joža Glonar: Slovenski pravopis«. 48 strani obsegajoči ponatis se dobiva pri avtorju (Vseučiliščna knjižnica).

Nemški književnosti in umetnosti je posvečena najnovejša številka zagrebške »Hrvatske revije«, ki napoveduje vrsto posebnih zvezkov o literaturah drugih evropskih narodov, združenih v interesni skupnosti Osi. V zvezku so razni prevodi iz sodobne nemške poezije in članki o kulturi in umetnosti. Posebno zanimiv je prispevek, v katerem berlinski poslanik NDH, znani pisatelj dr. Mile Budak, opisuje svoj obisk pri največjem kiparju današnje Nemčije Arnu Brekerju. V članku se Budak izjavlja tudi o umetnosti Ivana Meštroviča. »Za me je bil Meštrovič vedno velik«, piše avtor, »tudi tedaj, ko sem ga bil hudo napadal že zaradi tega, ker so ga Kosta Strajnič et comp. povzdigovali v nebesa, vendar sem ga vzljubil šele tedaj, ko sem ga doumel, medtem ko mu bodo šele prihodnji rodovi odmerili najvišje mesto med umetniki«. — Poslanik dr. Budak sklepa svoj članek z upanjem, da bo omogočena velika razstava Arna Brekerja v Zagrebu in Ivana Meštroviča v Berlinu.

Naš jezik

Jezikovna paša

Znak = simptom; znamenje = nâvus, žig; rdečina je liki belina, rjavina, sivina to, kar je stalno rdeče, dočim je **rdečica** bežna, mimogredé.

»Sem videl, kako so bela znamenja od mojih prstov (po klofuti namreč) izginila iz žive rdečine njegovega lica ter zapustila na njem še bolj živo rdečico«. Župančič: Charles Dickens »David Copperfield«.

»Znaki obupa«; »je opazil razne znake, da ji je malce nerodno«; »so vsi znaki kazali na to, kako izvrstna žena bo.« Levstik: L. N. Tolstoj »Ana Karenina.«

48) **Ženska — žena; moški — mož.**

Kljub temu, da sem že ponovno opozoril na razliko med enim in drugim, še zmerom srečavam ljudi, ki jim to neče biti jasno. Evo zgledov iz prvega vira!

»Vpliv gospe Micawbrove se uveljavlja v trojnem značaju ženske, žene in matere.« Župančič: David Copperfield.

»Tvoja žena je očarljiva ženska«; »se je nenadoma izpremenjala iz otroka v svetsko žensko«; »kakšne bodo (oči namreč) šele, kadar se prebudi v njej ženska«; »lahno, krčevito je je stisnil ali bi mogel sploh kateri moški manj?« Župančič: John Galsworthy »Temni cvet«.

49. **Pero — vzmet, vzmetnica — prožina.**

Včasih smo govorili o peresih v postelji, divanu itd., kar je seveda prestavljeno iz nemščine: die Feder. Kdor se je ogibal tega, je rabil **vzmet** in za podlago: **vzmetnica** (Federmatratze), pa tudi **prožina**.

»Divanove prožine.« Levstik: Ana Karenina.

Dr. Mirko Černič.

Med torpedi, črpalkami in ventili

Kakšno je življenje na podmornici? To vprašanje sliši človek vedno iznova, kadar stopi s podmornice na kopno. Tudi če bi mornar lahko odgovoril na vsako takšno vprašanje, gotovo ne bi nikdar izčrpal bogatega repertoarja. Kajti na podmornici ni nič stalnega. Neprestano se menjavajo položaji in razpoloženja, duševno nastrojenje in telesno trpljenje. Slika je torej silno spremenljiva.

Ali je torej sploh mogoče opisati to, kar se odigrava v podmornici? Pač, to je mogoče, toda človek mora pripovedovati popolnoma stvarno in suho.

Ob 7 zjutraj zbudijo zaspance. Mož, ki je za to določen, gre od mornarja do mornarja in spravi vse pokonci. Vse — to se pravi tudi tiste, ki so mogoče pred eno ali dvema urama končali stražo in legli k počitku ter morda jedva zatisnili oči.

Moštvo plane na noge, marsikateri ne preveč navdušeno, vendar so vsi prožni, kajti zdaj gre za to, kdo bo prvi pri pipi za umivanje. Zajtrka namreč ne dobi mož prej, dokler se ne očedi. Na podmornici se umivajo samo z morsko vodo. Pip je dovolj na razpolago in tudi vode nikoli ne zmanjka.

Zajtrk in kosilo

Potem je na vrsti zajtrk. Kuhar ni skuhal kave, kajti s pitno vodo velja štediti. Namesto kave je pripravil nekakšno lahko prebavljivo mlečno juho. Komur diši kos kruha z mezgo, si ga lahko privošči. S tem je zajtrk opravljen. To je navadno okrog osmih, ko je treba zopet izmenjati straže. Straže se izmenjajo pri krmi, pri strojih in pri črpalkah. Zamenjani možje naglo použijejo zajtrk in odidejo v koje, iz katerih so se umaknili tovariši. Treba je namreč povedati, da nima vsak mornar lastne kajute. Za kaj takega ni dovolj prostora na podmornici. Lahko bi rekli, da na podmornici sploh ni prostora, marveč vlada povsod nepopisna tesnoba. Prostor je določen predvsem za stroje, orožje in municijo, to se pravi za torpede, in za zaloge. Kjer je to, tam ni prostora za moštvo. Kvečjemu si mož lahko najde prostorček na »jeguljah«, kakor imenujejo mornarji na podmornici torpede. Na torpedo položiš desko, pa imaš ležišče.

Kadar je končan nemir zaradi vstajanja in zajtrkovanja ter so vse straže zamenjane, nastopi zopet mir in tema v čolnu. Vsaka nepotrebna žarnica ugasne, kajti na vožnji pod vodo je treba z elektriko štediti do skrajnosti. Kdo ve, kdaj bo zopet mogoče obnoviti zaloge nad morsko površino!

Denimo, da je vožnja mirna, da je ne moti nobeno škripanje sovražnih vijakov ali neznanih ladij, kar natanko povedo slušala na podmornici, dvigniti se kljub temu ni mogoče. Znabiti se nahaja podmornica v bližini kopne zemlje ter ji preti nevarnost, da bi jo opaziil letalci? Če je torej takšen »idealen mir«, ostane vsak na svojem mestu do poldneva, seveda če ne potrebuje kuhar pomoči za lupljenje krompirja ali pa, če ni kdo potreben za kako drugo delo na ladji.

Med 11. in 12. uro je kosilo. K mizi ni treba nikogar klicati. Znaki, ki spravijo ljudi skupaj, sestojijo v rožljanju skled in loncev, katere premetava kuhar. Urneje kakor pri zajtrku, so zdaj vsi na svojih prostorih. Mornar na podmornici je namreč vedno lačen. Kosilo sestoji navadno iz juhe, glavne jedi in dodatka. Kadar ima kuhar čas, pripravi puding, namesto s tem pa se je treba včasih zadovoljiti s konzerviranim sadjem. Po kosilu se zopet menjajo straže, tako da ni pri jedi nihče prikrajšan. Nato nastopi zopet mir, kakor pred poldnem. Mornar, ki ni utrujen, sežе po knjigi in počene pod kakšno žarnico, ki je prižgana zgolj iz varnostnih ozirov. Drugi sedejo h kartam, nekateri si krajšajo čas z ustno harmoniko, tu in tam kateri tudi zadremlje.

Kvišku!

Poskusimo se dvigniti za kratek čas nad morsko gladino! V podmornici je nastal močan prepih. Skoro mrazi nas, ko pritiska zrak od zgoraj, toda pljuča ga poželjivo vsrkavajo. Zdaj se ponuja priložnost, da zavržemo vse, kar se je nabralo gnilega in odpadlega na ladji: konzervne škatle, ostanke zelenjave, odpadke jedi itd. itd. Vse to je okuževalo zrak na podmornici in zdaj roma z velikimi zamahi v valove. Vsi si globoko oddahnemo, bodisi zaradi dobrega zraka, bodisi zaradi »šanse«.

Vprašajte mornarja s podmornice, kaj pomeni »šansa«, pa boste videli, kako se mu bo zjasnil obraz. »Šansa« — to je tisti trenutek, na katerega čaka človek ure in ure, dneve in dneve, tedne in tedne. Zaradi njega plane pokonci iz najglobljega spanja. To je tudi trenutek, ko si lahko mornar prižge cigareto! V podmornici pod vodo ne sme nihče kaditi zaradi nevarnosti, kateri bi bila s tem izpostavljena ladja. Zdaj je napočilo osvobojenje v tem pogledu. Na stopnišču, ki vodi navzgor, se zbere vse, kar ni neobhodno potrebno pri strojih. Vsak tišči glavo v odprtino, vsak sesá svojo cigareto in vsakomur se vidi na obrazu, kakšen užitek pomeni to zanj. Tudi nebo se ob takšni priliki nasmehne očesu.

Še večje je veselje mornarjev, če se v trenutku, ko se dvigne podmornica na površino, poleg zraka pojavi čista jasnina in sonce, po katerem so mornarji dneve, mogoče celo tedne zdihovali. Življenje pod morjem je žalostno. Tam spodaj ni mogoče poslušati radija, ker ni na razpolago antena. V trenutku, ko se ladja dvigne nad vodo, pa se oglasijo zvočniki in godba iz vseh delov sveta in zlije v ušesa. Zopet se oglasi beseda znanega napovedovalca novic. Človek se počuti kakor da se je vrnil med ljudi in je posebno ponosen, če ob takšni priliki ujame vest o novih uspehih podmorniške vojne.

Pod vodo je življenje monotono in pusto. Toda ob nedeljah nastopi v enoličnosti majhna sprememba. Med zajtrkom navijejo v obednici gramofon in prav ta glasba na ploščah je, ki oznanja nedeljo. Seveda je ob nedeljah tudi kosilo bolje kakor po navadi, posebno se veselijo mornarji svojega pudinga ali njegovega nadomestka.

Igre in pomenki

Dejali smo, da je življenje na podmornici vse prej nego prijetno. S čim si mornarji krajšajo čas? Na vsaki podmornici dobiš karte, šah in druge takšne igre, ki so potrebne, da odvrnejo človeka od mrakobnosti, v kateri tava ladja pod vodo. Polagoma se mornarji privadijo vsega. Zato niso redki primeri, ko najdeš med mornarji zagrizene knjigoljubce. Po navadi prečitajo na podmornicah vsi mornarji vse knjige, liste in brošure, ki so na razpolago, potem pa se o vsaki podrobnosti natančno pomenijo.

Kadar pride ukaz, da je treba pogasiti luči in noče leči spanec na trudne oči, o čem se tedaj pomenkujejo mornarji? Beseda gre o dopustu, o ljubezenskih zgodbah, o pristaniščih, o načrtih za novi dopust, o domačem kraju in o njegovih lepotah. Prav ta odljudnost v podmornicah poraja v mornarjih silno hrepenenje po lepi pokrajini. Seveda so to običajno fantastični načrti za potovanja, kajti nihče ne ve, kdaj pojde na takšno pot. Vendarle pa vsak sanja o tem med torpedi, črpalkami in ventili...

Samo kadar se umiva ali kadar gre pod tuš, mornar na podmornici sleče obleko, drugače nikoli. Spati mora oblečen, kajti pripravljen mora biti vedno na alarm in kadar nastopi trenutek za borbo, ne sme oklevati niti sekundo. Tudi plavalne pasove morajo imeti mornarji vedno na sebi. Seveda ne spijo vsi v njih, kajti posoda za zrak na trebuhu ni nič kaj prijetna prtljaga, toda pravilo veleva, da mora biti mornar vsak trenutek v pripravljenosti.

To pa še ni najhujše zlo. Moštvo v podmornici je vedno na tesnem, zanj ni nikoli dovolj prostora, zato mora deloma spati na tleh. Čestokrat pa sploh nima priložnosti, da se spočije, posebno takrat, kadar »vlečejo jegulje«. Od časa do časa je namreč treba torpede sveže napolniti, treba jih je razstaviti in na novo nabiti. Kadar se to delo opravlja ponoči, pride mornar tudi ob spanje.

Želja, da bi se čimprej našli pripravni cilji za torpede, prihaja tudi od tega, ker zahtevajo torpedi mnogo prostora. Čim manj torpedov na podmornici, tem laže je delo z njimi in tem več prostora je mornarjem na razpolago. Zato se čutijo mornarji vedno olajšane, kadar zdrkne torpedo skozi cev proti ladji in spremljajo sledeči pok še z večjim veseljem, posebno, če vidijo, da je zadetek uspešen.

Takšno je trezno življenje v podmornici, ki se vedno odigrava med ekstremi. Seveda je to samo ena stran življenja, kajti pri vseh tegobah ima tudi to življenje svoje čare in svoje pustolovščine, ki potegnejo človeka za seboj.

Iz Hrvatske

Podpis pogodbe o pravni pomoči z Bolgarijo. Pretekli petek je bila v Sofiji podpisana pogodba o pravni pomoči med NDH in Bolgarijo. V ta namen je, kakor smo že poročali, odpotoval v bolgarsko prestolnico hrvatski pravosodni minister dr. Artukovič, ki je s poslanikom dr. Židovcem podpisal pogodbo. Ob priliki podpisa je poslanik dr. Židovec priredil ministru Artukoviču kosilo, ki so mu med drugimi odličniki prisostvovali predsednik vlade Filov in mnogi ministri. V poslopju poslaništva je bila izročena večini bolgarskim častnikom, med njimi vojnemu ministru Mihovu ter generalom Lukaču, Airanovu in Penevu visoka hrvatska odlikovanja.

Povečanje bolnišnic v Kotor Varošu, Prnjavoru in Ključu. Z odločbo glavnega ravnateljstva za zdravstvo so prišle državne bolnišnice v Kotor Varošu, Prnjavoru in Ključu pod upravo banjaluške državne bolnišnice. Vse tri bolnišnice bodo preurejene in opremljene z vsem potrebnim zdravniškim inventarjem. Vsaka izmed bolnišnic bo imela 100 bolniških postelj.

Nagrajena železničarja. General Glaise v. Horstenau je dvema železničarjema, ki sta pri obhodu proge odstranila peklenska stroja, poklonil vsakemu 6000 kun.

60-letnica znanega novinarja. Pred dnevi je dopolnil 60 let zagrebški novinar Tomislav Cividini. Prvo službo je nastopil l. 1909. v uredništvu tednika »Trščanski Lloyd«. Kljub temu da uživa zasluženi pokoj, je še vedno vnet delavec pri širjenju gospodarske prosvete med hrvatskim kmečkim ljudstvom.

Podporniki Matice Hrvatske. Uprava Matice Hrvatske sporoča, da sta se je spomnila v oporoki mr. ph. Hinko Brodjovin iz Zagreba z legatom 30.000 kun in Andrija Obelič iz Osijeka z legatom 10.000 kun.

Na Hrvatskem je 6639 poštnih uslužbencev. Po podatkih glavnega statističnega urada je bilo lani na področju Nezavisne države Hrvatske zaposlenih pri pošti, telegrafu in telefonu 6639 oseb. Med njimi je bilo 4571 državnih uslužbencev, 379 pomožnih uslužbencev in 1689 uslužbencev pri državnih pogodbenih poštah.

Letalski promet med Zagrebom, Dunajem in Berlinom. Po kratkem presledku bo prihodnji mesec spet otvorjen letalski promet na progi Zagreb—Dunaj—Berlin. Obratovala bodo potniška letala »Junkers 86« z 10 sedeži, in sicer vsak torek in četrtek v obe smeri. Prvo letalo pride v Zagreb v torek 2. marca ob 13.20 in se po kratkem postanku ob 14. vrača. Letalo prispe na Dunaj ob 15.20 in nadaljuje pot proti Berlinu ob 15.40, kamor prispe ob 6 .zvečer. Cene so ostale iste kakor prejšnja leta, in sicer stane vozovnica od Zagreba do Dunaja 760 kun, od Zagreba do Berlina pa 2300 kun.

Počitniška praksa v Nemčiji. Za počitniško prakso v Nemčiji je tudi letos na razpolago večje število štipendij. Praksa je predvidena za meseca avgust in september. V poštev prihajajo predvsem medicinci, farmacevti in tehniki.

Požrtvovalno delo hrvatskih zdravnikov. Minili sta dve leti, odkar je začel poslovati zavod za pobijanje endemičnega sifilisa v Banja Luki. Statistični podatki nam bodo najbolj jasno prikazali sliko zdravstvenega dela za narod. Lani je 69 zavodovih zdravnikov pregledalo 362.072 oseb. Pri pregledu krvi je bilo ugotovljenih 29.925 bolezenskih primerov. Bolnikom so dali 113.685 injekcij arzenovih preparatov in 210.938 injekcij bizmutovih preparatov. Predlanskim je bilo pregledanih 190.725 oseb, za zdravljenje je bilo porabljenih 28.186 injekcij arzenovih preparatov in 62.538 injekcij bizmutovih preparatov.

V Križevcih bodo ustanovili Mestno hranilnico. Mestna občina je dala na razpolago začetno glavnico 350.000 kun. Mestna hranilnica bo šesti denarni zavod v Križevcih.

Zavod za vzgojo hišnih pomočnic. Kakor znano, je bil leta 1934. iz volila Franja in Terezije Pečakove ustanovljen zavod za vzgojo hišnih pomočnic v Zagrebu. Dom vodijo usmiljenke iz Sarajeva. V njem je na stanovanju 40 deklet, ki jih poučujejo o nalogah hišnih pomočnic sestre in starejše odslužene hišne pomočnice. Prihodnji mesec se bo v Domu pričel trimesečni tečaj za dekleta, ki se žele izuriti v hišnogospodinjskih poslih.

Zagrebški gasilci so lani posredovali pri 258 požarih. Med njimi je bil samo en večji požar. V službi mestnih gasilcev sta dva častnika, 7 podčastnikov in 52 mož. Služba je razdeljena v dve skupini, in sicer je v prvi 25 gasilcev, v drugi 16, ostali gasilci pa so prosti. Zagrebški gasilci razpolagajo z 11 gasilskimi avtomobili, 2 avtomatičnima lestvama 30 m dolžine, s poltovornim avtomobilom za prevoz moštva, 10 agregati (s prenosno motorno brizgalko), s sodobnim gasilskim avtomobilom »Mann« z vgrajeno brizgalko in kotlom za 3500 l. Razen tega je v gradnji zaprt gasilski avtomobil z vgrajeno brizgalko. Pričakujejo pa tudi nov »Oppel Blitz« s 1200 l, ki bo popolnoma zaprt, tako da moštvu ne bo treba stati na obrobnih ploščadih.

Papiga tete Evlalije

»Ti kljunonosa pošast, vrag naj te vzame!«

Severin je položil v svoje besede ves prezir, ki ga je bil zmožen.

Papiga je svojemu gospodu mežikala brez vsakega zanimanja. Če bi bila spregovorila eno samo besedo, in naj si bi bila psovka, bi se Severin veselil. Toda papiga, ki ne govori...

»Če pomislim, koliko denarja si me stala, bi si pričel puliti lase!« je dejal Severin ogorčeno.

Severinu nikakor ni bilo do ptičev. Da si je papigo kupil, je bila neposredno vzrok Minka, dražestna osebica, ki je živela s teto. In teta je živela spet s Kongom, bistroumno papigo.

Kongov sloves je bil dosti boljši nego sloves najbolj spodobne ženske. Ne samo, da se je znal gladko pomeniti, temveč je imel tudi svojo visoko moralo. Njegovo znanje je dalo vsekako slutiti, da se je bil njegov učitelj ž njim nezaslišano potrudil, kajti v njegovem slovarju ni bilo besede, ki bi se je morala sramovati kakršna koli spodobna družba. A tudi za teto Evlalijo, kakor jo je Kong vedno nežno imenoval, je pripravljala usoda težak udarec.

Ta udarec se je približal v podobi klavirskega uglaševalca, ki je opazil na kratki, malo neotesani način, kakršen je lasten klavirskim uglaševalcem, Konga in dejal kar tako: »Temu ptiču prisojam kvečjemu še mesec dni. Moj oče je bil strokovnjak za papige in je svoje znanje tudi meni zapustil. Ta ptič stoji, kakor vsakdo lahko vidi, že na zadnjih nogah. Tako star je, da vam lahko pade vsak trenutek s prečke.«

Teti Evlaliji je postalo pri teh besedah tako tesno okrog srca, kakor da bi ji bili naznanili njeno lastno smrt. Tudi Minko je potlačilo in je Severinu seveda takoj ponesla žalostno vest. »Teti bo počilo srce, če se papigi kaj zgodi. Saj veš, da je nje edina družba. Kako neki bo, ko se midva poročiva in jo zapustim...«

Severin je znal pomagati. Poiskal je gospoda Brtonclja, tistega, ki prodaja živali, pa mu je odkupil Jakota, kakor se je imenovala papiga, o kateri je gospod Brtoncelj velel, da ima izredno nadarjenost za govorilno umetnost.

Toda uspeh je bil navzlic vsej skrbni negi, s katero je Severin obdajal ptico, zelo žalosten. Tisočkrat je n. pr. na najbolj vljuden način spregovoril pred papigo besede: »Poljubljam tetko Evlalijo.« Edini uspeh pa je bil hladen, žaljiv pogled, ki mu je sledila telovadba na trapecu, pri čemer je Jako svojemu gospodu venomer kazal zadnjo plat. Niti na um ni prihajalo zlobnemu bitju, da bi pri tem spregovorilo vsaj eno besedico.

Severin si ni vedel več pomagati in često je bil že blizu tega, da bi papigi zavil vrat. Pa vseeno se je posvetoval z Minko, kaj bi mu bilo storiti. In Minka je dobila v resnici sijajno domislico. Teta in ona odideta v bližnjih dneh za nekaj časa k sorodnikom na deželo. Kong bo ostal pod varstvom kuharice Maričke doma.

»Prinesi Jakota k nam,« je dejala. »Postavili bomo obe papigi skupaj, in saj veš, kako je Kong zgovoren! Nemara, če ga bo slišal Jako tako govoriti, se mu bo zbudilo častihlepje in bo začel tudi sam. Poleg tega so Kongovi reki tako mični in ljubezniv, da bo tetkino srce dvakrat veselo...«

Nekoliko ur pred povratkom tete Evlalije in Minke je hotel Severin svojo papigo vzeti domov. Našel je obe ptici v njiju kletkah, nekoliko korakov drugo od druge. Živali se nikakor nista merili s prijaznimi pogledi.

»Nu, Jako,« je dejal Severin, upam, da si se pri svojem ugledrem vrstniku nečesa naučil. Torej izreci lepe besede: Poljubljam tetko Evlalijo!«

Jako je svojega gospoda samo hladno in poreglijivo pogledal. Potem mu je na svoj običajni način pokazal zadnjo plat, potelovadil malo po trapecu in — Severin je menil, da čuje svoj lastni glas, ko mu je vrgel Jako besede »Ti kljukonosa pošast, vrag naj te vzame!« v glavo. Ko je bil Jako nato spet doma, se je zadovoljil s tem, da se je produciral na trapecu, toda kljuna ni več odprl, kvečjemu za to, da je razčesnil kakšno pečko.

Popoldne sta se teta Evlalija in Minka vrnili.

»Ah, ah, tu je moj mali, sladki ljubček,« je grulila teta in je stopila h kletki, kjer si je Kong pravkar prizadeval, da bi s kljunom odprl oreh. »Ali si svojo gospo zelo pogrešal? Reci mi: Poljubljam tetko Evlalijo!«

Kong je malo dvignil oči, potem je nekaj časa mirno obdelaval oreh, končno je ostanke prav tako mirno spustil na tla, pogledal svojo gospo z dolgim, kritičnim pogledom v oči in zahreščal: »Ti kljukonosa pošast, vrag naj te vzame!«

In potem je teti Evlaliji pokazal hrbet in ni nikoli več spregovoril niti besedice.

WILKIE COLLINS:

Nezadosten dokaz

3 — Detektivski roman

»Prinašaš mi neko slabo vest, angel moj,« mi je dejal in mi nežno zgrnil lase s čela. »Tule vidim gube, ki mi pravijo, da se ti je nekaj pripetilo. Hotel bi te manj ljubiti.«

»Zakaj?«

»Da bi imel pogum vrniti ti svobodo. Ne bi mi preostalo drugega kakor da odidem iz tega kraja, tvoj stric bi bil zadovoljen in ti bi bila odrešena vseh tegob.«

»Ne govori tako, Eustahij. Ako hočeš ublažiti moje gorje, tedaj mi reci, da me vedno bolj ljubiš.«

Odgovoril mi je s poljubom, in za trenutek sva pozabila vzrok najinih skrbi.

»So torej znova ugovarjali zoper najino ženitev?« je vprašal, ko sva počasi šla naprej.

»Ne, niso več ugovarjali. Dokončno so se pomirili s tem, da sem polnoletna in da si lahko po svoji volji izberem moža, toda na vsak način hočejo, naj se odrečem tebe. Teta, ki ni preveč občutljiva, je celo jokala — prvič, odkar jo poznam. Stric, ki mi je bil vselej tako naklonjen in dober, je bil še boljši in še nežnejši kakor običajno, in dejal mi je, da me ne bo zapustil na poročni dan, ako na vsak način hočem postati tvoja žena; kjer koli se hočeva poročiti, prišel bo, da izvrši obred, in teta me bo spremila v cerkev. Toda roti me, naj resno premislim, kaj nameravam storiti, naj te takoj za nekaj časa zapustim, naj vprašam za svet druge prijatelje, če ne verjamem njemu.«

»Ali se je kaj zgodilo, da je od včeraj tako zraslo njegovo nezaupanje?«

»Da. Se spominjaš, da sem omenila svojemu stricu nekega tvojega prijatelja, majorja Fitz-Davida? Stric je pisal temu majorju, ker je hotel imeti naslov tvoje matere.«

Eustahij ni rekel niti besede.

V strahu, da ga ne bi razžalila, nisem hotela nadaljevati. Resnici na ljubo moram priznati, da je bilo njegovo vedenje nekam čudno, ko je prvič govoril z mojim stricem o ženitvi. Stric ga je seveda vpraševal o njegovi rodbini. Odvrnil mu je, da mu je oče umrl in z nekim strahom je sporočil materi, da se namerava oženiti. Čez dva dni je prišel v župnišče s sporočilom, ki nas je začudilo. Njegova mati, ne da bi sicer hotela dvomiti o dobrem glasu mojem ali kogar koli izmed nas, je bila tako odločno zoper ženitev svojega sina, da mu je sporočila, da ne ona, ne ostali člani rodbine ne pridejo k poroki. Ko smo ga prosili za pojasnila, je dejal, da sta ga njegova mati in njegova sestra hoteli oženiti z nekim drugim dekletom in da se pač upirata, ker si je izbral dekle, ki ga njegova rodbina ne pozna. Zadovoljila sem se s tem odgovorom, toda stric je omenil gospodu Woodvilleu, da bi rad govoril z njegovo materjo in si tako laže razložil ta čudni odgovor. Eustahij pa mu nikakor ni hotel dati naslova svoje matere, zagotavljajoč ga, da bi bila njegova intervencija popolnoma nepotrebna. Stric je sklepal, da se skriva za tem kaj bolj resnega in je še istega dne pisal majorju Fitz-Davidu, da bi dobil podatke.

»Tvoj stric je dobil odgovor od majorja Fitz-Davida?« je vprašal Eustahij.

»Da.«

»Si ga smela prebrati?«

Ko je govoril te besede, mu je zvenel glas slabotno in obraz mu je izražal vznemirjenost, ki mi je stisnila srce.

»Prinesla sem ga s seboj, da ti ga pokažem,« sem odvrnila.

kar iztrgal mi je pismo iz rok in mi obrnil hrbet, da je na mesečini prebral pismo. Bilo je dovolj kratko, da bi ga lahko prebral v eni minuti. Lahko bi si ga ponovila na pamet, kakor si ga lahko ponovim še zdaj.

»Dragi župnik,

gospod Eustahij Woodville je govoril čisto resnico, ko je trdil, da je gentleman po rojstvu in po položaju in da je podedoval po svojem očetu dva tisoč šterlingov rente.

Lovrenc Fitz-David.«

»Ali je mogoč jasnejši odgovor, kakor je tole?« je dejal Eustahij, ko mi je vračal majorjevo pismo.

»Ako bi pisala jaz in prosila podatkov o tebi, tedaj bi to zadostovalo. Toda stric pravi, da je poslal tri strani dolgo pismo; dejal je, da tole pismo ne vsebuje drugega kakor eno samo frazo. Predlagal je majorju, da bi se osebno razgovoril z njim o tej ženitvi, major pa se sploh ni oziral na to stričevo željo. Prosil ga je za naslov tvoje matere, on pa je molče prešel preko te prošnje. Stricu se zdi kaj čudno to vedenje gentlemana, zlasti še svojega prijatelja, in se je strogo izražal o tem; star je, ne smeš mu zameriti.«

»Ne zamerim mu. Kaj je dejal?«

»Dejal je: »Zapomni si moje besede, Valerija. Za vsem tem tiči neka skrivnost, ki se nanaša na gospoda Woodvillea ali njegovo rodbino in o kateri major ne sme govoriti. To pismo je svarilo, če ga dobro prebereš. Pokaži ga gospodu Woodvilleu in če hočeš, povej mu, kaj sem ti rekel.«

Eustahij mi je še enrat segel v besedo.

»Veš zagotovo, da je tvoj stric rabil prav te izraze?« je vprašal in pazljivo motril moj obraz, razsvetljen od mesečine.

»Zagotovo, toda jaz nisem njegovih misli, verjemi.«

Objel me je in mi pogledal v oči. Njegov pogled me je prestrašil.

»Zbogom, Valerija!« je dejal. »Ne obsojaj me in ne misli zlo o meni, ko boš poročena s človekom, srečnejšim od mene.«

Vstal je, da bi odšel. Oklenila sem se ga, tresoč se po vsem telesu.

»Kaj je to?« sem vzkliknila, kakor hitro sem mogla govoriti. »Tvoja sem, samo tvoja. Kaj sem dejala, kaj sem storila, da sem zaslužila te tvoje besede?«

»Morava se ločiti«, je dejal potrto. »Nisi ti kriva; to je nesreča, ki me preganja. Draga Valerija, kako naj se poročiš s človekom, ki je sumljiv tvojim sorodnikom, tvojim prijateljem? Žalostno življenje sem živel, nikdar nisem v nobeni ženski našel te sladke naklonjenosti, te harmonije čustev, ki sem jo našel v tebi. Težko se ločim od tebe, težka mi je vrnitev v moje samotarsko življenje, a iz ljubezni do tebe moram doprinesti to žrtev. Oprosti mi, da sem te ljubil, Valerija, strastno, sveto ljubil. Oprosti in pusti me, da odidem.«

Zadrževala sem ga z vso močjo svojega obupa.

»Pojdi, kamor hočeš, jaz grem za teboj... ne morem živeti brez tebe, moram, hočem ti biti žena.«

Nisem mogla več govoriti; izlila sem svojo bridkost v jok in solze.

Ni mogel vzdržati. Miril me je, govoreč mi z najnežnejšim glasom ter mi prisegal, da mi posveča vse svoje življenje, da bo edina misel njegovega življenja, pokazati se dostojnega moje ljubezni.

Ali ni poslej držal svoje prisege? Mar ni sledila najini zaročitvi združitev pred oltarjem, s prisego pred Bogom? Ah, kako sem bila poslej srečna!

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

99. Odkod dobivamo chianti?

100. Ob katerem jezeru leži Locarno?

101. Kateri navadni ulomek ima z veliko približnostjo vrednost Ludolfovega števila?

*

102. Tri stave

Nekdo je v družbi tovarišev napravil tri stave, s prvim za 1/3, z drugim za 1/5 in s tretjim za 1/4 denarja, ki ga je imel pri sebi. Prvi dve stavi je izgubil, tretjo je dobil in je v celem izgubil 34 lir. Koliko denarja je imel pred stavami pri sebi? Sklepajte na pamet!

* * *

Rešitve nalog 23. t. m.:

95. Izraz »bombastičen« izvira iz poznolatinskega »bombax«, kar pomeni bombaž. V prenesenem pomenu označujemo tako besede ali govorjenje, ki je nabuhlo, nakopičeno kakor bombaž, pretirano.

96. Vseh vernih duš dan praznujemo 2. novembra.

96. Adam Riese (1492—1559) je bil v St. Annabergu montanistični uradnik in je spisal prve nemške računice (1524.). Še danes je v navadi, da se pravilnost takšnega računa potrjuje z rečenico »po Adamu Rieseju«, torej s pozivanjem na tega »računskega mojstra«.

*

98. Veriga

1 — 2: koza,	4 — 5: orel,
2 — 3: atek,	5 — 6: lire,
3 — 4: kino,	6 — 7: Etna.

Konji v vojni

V svetovni vojni je imela nemška vojska na razpolago 1,125.000 konj. Približno 400.000 konj je poginilo na bojišču zaradi sovražnih izstrelkov, 558.000 so jih pobrale razne bolezni in preveliki napori. Samo 160.000 konj se je vrnilo iz vojne domov.

Toda tudi teh 160.000 konj je polagoma pešalo, deloma ker so bili že ostareli, deloma ker so prišli v roke takim gospodarjem, ki jih niso mogli dovolj izdatno oskrbovati. Ko je leta 1935 prijatelj živali F. K. Finus iz Starmberga na Bavarskem poslal med Nemce oklic za konje, ki so sodelovali v svetovni vojni, so našteli samo še 7512 štirinogih vojnih veteranov. »Oče vojnih konj« je nato vsa leta nabiral krmo za svoje živali in je pomagal v nad 5000 primerih bivšim štirinožnim udeležnikom svetovne vojne. Finus je moral zdaj zopet na vojno, a niti tam ni pozabil na svoje varovance. Za božič 1942 je zbral še dovolj krme, da je lahko nasitil 72 konj iz zadnje svetovne vojne. Število njegovih ljubljencev se sicer od leta do leta krči, delo, ki ga opravlja, pa dokazuje, da človeška srca le še niso izumrla.

Krčenje alpskih ledenikov

Lansko leto poleti so opazovali spremembe na 56 alpskih ledenikih. Pooblaščenec za znanstvena raziskovanja pri Pla ninskem društvu rektor Klebelsberg z univerze v Inomostu je o dognanjih objavil poročilo, iz katerega povzemamo:

V Dachsteinskem pogorju je majhno pod zemljo se odtekajoče jezero ki je nastalo leta 1941. ob levem jeziku hallstättskega ledenika, postalo znatno večje. Od ledenika se trgajo velii ledni bloki in padajo v jezero. V Silvretti se je najbolj skrčil zapadni ledenik Vermunth-Ferner, in sicer za 43 metrov. Obrobno razpoko ledenika proti Piz Buinu je možno komaj še prekoračiti. V Oetztalskih Alpah se je močno zmanjšal Hintereisferner (že do začetka septembra za 54 metrov). Skrajni del ledenika je izgubil tudi na debelosti in meri samo še 11 metrov. Hitrost drsenja se je povečala od 16 metrov v letu 1941. na 21 metrov v lanskem letu.

Na področju Grossglocknerja je treba zabeležiti posebno močno srčenje ledenika Pasterce, največjega ledenika v nem. Alpah. Velike Elizabetine skale štrle več kakor 20 metrov visoko iz ledu, medtem ko jih je leta 1924. pokrivala še več metrov debela ledna plast. V skupini Sonnblick se je prikazal iz ledu rudniški rov. V njem so našli več vrst orodja, kakršnega so svoječasno uporabljali v zlatih rudnikih. Omenjeno dejstvo zgovorno priča, da so ledeniki kljub močnemu nazadovanju še vedno večji kakor pa so bili v 15. ali 16. stoletju.

*

Sneg v Jeruzalemu. Te dni je v Jeruzalemu snežilo. Časopisi poročajo, da se je v 20 letih dvakrat zgodilo, da je tam padal sneg.

Odkritje stare naselbine pri Ischiji. V bližini kopališča Ischije so odkrili ostanke stare naselbine, ki sega po sodbi strokovnjakov v davno železno dobo. V jamah so našli razno orodje in tudi orožje, ki priča o načinu življenja tedanjih jamskih prebivalcev. Pozneje so votline zasuli zemeljski plazovi in so jih šele zdaj odkopali.

SPORT

Službene objave iz urada CONI-a

Nogometna zveza objavlja razpis prvenstvenega tekmovanja v nogometu za l. 1943

Objava št. 2

Ljubljana, 22. febr.

Nogometno udejstvovanje za društva, ki so za tekoče leto redno vpisana pri nogometni zvezi, bo urejeno po naslednjih splošnih pravilih:

a) v tekmovanje I. divizije s štirimi moštvi,

b) v tekmovanje II. divizije brez omejitve udeležencev,

c) v tekmovanje rezerv brez omejitve udeležencev in

d) v tekmovanje dečkov brez omejitve udeležencev.

Društva, ki bodo hotela sodelovati v tekmovanju I. divizije, bodo morala imeti na razpolago sportni prostor.

Tekmovanje bo razdeljeno v prvi in povratni del in se bo ocenjevalo po točkah. Razlika v golih je odpravljena. Pri enakih izidih za prvo mesto bo odigrana kvalifikacijska tekma. Vsi igralci, ki bodo sodelovali v tekmovanju, morajo imeti predpisane sportne dovolilnice za tekoče leto.

Tekmovanje v I. diviziji

Po dolžnosti sta pripuščena na podlagi ocen iz jesenskega turnirja Nogometno društvo »Ljubljana« in Sportni klub »Mars«. Ostala društva, ki bi hotela sodelovati v tem tekmovanju, morajo predložiti svoje prijave do vključno 28. t. m. Če bi bilo teh društev več kakor dve, bo odigran poseben kvalifikacijski turnir z neposredno izločitvijo v teku meseca marca.

Zadnje plasirano društvo v tem tekmovanju bo nazadovalo v drugo divizijo.

Tekmovanje II. divizije

V to tekmovanje bodo pripuščena vsa društva, ki bodo do 28. t. m. predložila redno prijavo, razen tega pa bodo po dolžnosti vpisana še ona društva, ki bodo morebiti izpadla v kvalifikacijskem turnirju za I. divizijo. Zmagovalec tega tekmovanja bo napredoval v I. divizijo. Društva morajo obenem prijaviti, na katerem igrišču bodo odigravala svoje tekme.

Tekmovanje rezerv

Tekmovanja rezerv se lahko udeležujejo vsa rezervna moštva društev, ki tekmujejo v I. in II. diviziji. Pri tekmah lahko nastopajo igralci, ki niso odigrali več kakor dveh tekem v tekmovanju višjih divizij. To pravilo ne velja, kadar igrajo isti dan istočasno moštvo višje divizije in rezervno moštvo. Isti igralec se isti dan ne more udeležiti dveh tekem. Dan zaključka prijav za to tekmovanje bo objavljen pozneje.

Tekmovanje dečkov

Tekmovanja dečkov se lahko udeležujejo vsa društva, ki so včlanjena v nogometni zvezi, čeprav ne sodelujejo v tekmovanju ostalih kategorij. Tekem med dečki se ne bodo mogli udeleževati igralci, ki so odigrali več kakor dve tekmi v tekmovanju ostalih kategorij. Iz tekmovanja za to prvenstvo so izključeni igralci, ki so se rodili pred 1. januarjem 1927. Zaradi tega bodo morala društva, ki bodo zahtevala sportne dovolilnice za take igralce, predložiti njihove krstne liste v neoverovljenem prepisu. Dan zaključka prijav za to tekmovanje bo objavljen pozneje.

Prijave in pristojbine

I. divizija. Prijava za tekmovanje in pristojbina za tekme 300 lir, plačljivih v dveh obrokih, in sicer prvi obrok obenem s prijavo, drugi obrok pa pred pričetkom povratnega dela tekmovanja.

II. divizija. Prijava za tekmovanje in pristojbina za tekme 150 lir, plačljivih v dveh obrokih, in sicer prvi obrok obenem s prijavo, drugi obrok pa pred pričetkom povratnega dela tekmovanja.

Rezerve. Prijava za tekmovanje in pristojbina za tekme 100 lir, plačljivih v dveh obrokih, in sicer prvi obrok obenem s prijavo, drugi obrok pa pred pričetkom dela tekmovanja.

Dečki. Prijava za tekmovanje in pristojbina za tekme 50 lir, plačljivih v dveh obrokih, in sicer prvi obenem s prijavo, drugi obrok pa pred pričetkom povratnega dela tekmovanja.

Vse te pristojbine bodo morala plačati tudi društva, ki bodo uvrščena v tekmovanje po dolžnosti.

Nagrade

I. divizija. Prvi: pokal in 11 spominskih predmetov v vrednosti 1000 lir; drugi: 11 spominskih predmetov v vrednosti 500 lir.

II. divizija: Prvi: pokal in 11 spominskih predmetov v vrednosti 500 lir, drugi 11 spominskih predmetov v vrednosti 250 lir.

Rezerve. Prvi: 11 spominskih predmetov v vrednosti 300 lir, drugi: 11 spominskih predmetov v vrednosti 150 lir.

Dečki. Prvi: pokal in 11 spominskih predmetov v vrednosti 300 lir; drugi: 11 spominskih predmetov v vrednosti 150 lir.

Vsem ostalim moštvom, ki bodo končno ocenjena, nagrada po 100 lir.

Opozorilo

Podrobnosti o poteku tekmovanja, razporedih in dnevih tekmovanja bodo objavljene v poznejših objavah. Kolikor ni v teh navodilih nasprotnih smernic, veljajo za tekmovanje vse določbe pravilnikov nogometne zveze, ki ima možnost, da jih prikroji za potrebe tega prvenstvenega tekmovanja.

Druga nedelja table-tenisa

Devet najboljših ljubljanskih igralcev nadaljuje svoj najvažnejši turnir

Tritedenski turnir med elito ljubljanskih tableteniških igralcev preide v nedeljo v drugo fazo z novimi zanimivimi srečanji. Med temi bo po dosedanjem poteku sodeč najvažnejše ono med Bogatajem in R. Strojnikom, ki bo morda tudi že odločilno za končno zmago. Druga ogleda vredna partija bo odigrana med Šubertom in Bradeškom, pa tudi prvi in R. Strojnik se bosta močno potrudila za osvojitev točke. Dalje bodo nastopili pari: Bradeško — Poženel, Merala — Bogataj itd.

Vsega bo v nedeljo spet na sporedu 12 iger, to pot še bolj napetih kakor so bile prvo nedeljo. Tekmovanje se začne ob 9. v dvorani hotela Miklič. Organizacija bo to pot v rokah članov Mladike. Vstopnina za gledalce je propagandno nizka. O prvem dnevu tega tekmovanja bomo objavili obljubljeno podrobnejšo oceno v jutrišnji številki našega lista. (Op. ur.)

Ukinitev mednarodnega udejstvovanje

Rim, 13. febr. s. **Predsednik CONI-a je spričo potrebe, da se v tem izrednem trenutku nobena sila ne odtegne skupnemu naporu, ki ga zahteva vojno stanje, odločil, naj pripadajoče sportne zveze od 1. marca naprej ukinejo vsakršno mednarodno udejstvovanje.**

Drobne zanimivosti

Nov otroški vrtec v Bohinjski Bistrici je bil pred kratkim odprt. V lepih in namenu odgovarjajočih prostorih je čez dan 40 otrok žena, ki so zaposlene v poklicu. V obliki majhne svečanosti je okrožni uradni vodja izročil ključe Doma otroški vrtnarici.

Ogenj na Grmadi. Iz Šmartnega pod Šmarno goro objavlja gorenjski tednik dopis, v katerem čitamo, da je predzadnjo nedeljo popoldne začelo goreti na Grmadi ali zaradi razposajenosti igrajočih se otrok ali zaradi običajne nepazljivosti kadilcev. Gasilci iz Tacna so ogenj kmalu pogasili.

Pij X. bo proglašen za blaženega. Dne 19. januarja in 4. februarja se je sestala v Vatikanu kongregacija, ki je razpravljala o proglasitvi papeža Pija X. za blaženega. Rezultati debate so bili po kardinalu Salottiju predloženi svetemu očetu, ki je odločil, naj se uvede postopek za beatifikacijo.

Pomembne arheološke najdbe. Pri kopanju zemlje v Tarentu so našli nekaj arheoloških predmetov velike umetniške vrednosti. Med drugim so izkopali črepinje velikega vrča za vino iz druge polovice 5. stoletja našega štetja. Strokovnjaki se nadejajo, da bo mogoče vrč popolnoma rekonstruirati.

Predčasno polaganje pomočniških izpitov. Doslej je bilo v Nemčiji dovoljeno pol leta pred končano učno dobo vajencem plagati pomočniške izpite, če so bili poklicani v delovno ali vojaško službo. Ker pa ta olajšava velikemu delu mladine ni prišla v prid, je minister za narodno gospodarstvo izdal odlok, da lahko v delovno ali vojaško službo pozvani vajenci polagajo pomočniški izpit že po treh letih učenja.

Nova naprava za dviganje potopljenih ladij. V Poli so nedavno preizkusili novo napravo za dviganje potopljenih ladij in drugih predmetov iz vode. Izum je patent mornariškega inženjerja Eugenia Rapara. Z njegovo napravo je mogoče tudi popravljati ladje pod vodo.

Od kod ime „Bela hiša?“

V avgustu l. 1814 so Angleži zažgali Washington in požar je občutno poškodoval tudi prezidentovo palačo

Pogosto se govori in piše o Beli hiši, toda marsikdo ne ve kaj pomeni to ime in kako je nastalo. Ko je bil George Washington drugič amer. prezident, je položil temeljni kamen Kapitola, kongresne palače v Washingtonu, po njem nazvanem mestu. V onih časih so zgradili v Washingtonu tudi prezidentovo palačo. George Washington, ki se je leta 1797 dokončno umaknil s svojega mesta, v prezidentovi palači nikoli ni stanoval. V njo se je preselil šele njegov naslednik John Adams (1797 do 1801).

Leta 1812. je izbruhnila med severoameriškimi Združenimi državami in Anglijo druga vojna. V nji so hoteli Angleži izbrisati posledice svojega poraza v tako zvani ameriški osvobodilni vojni. Mobilizirali so Indijance pod vodstvom poglavarja Tekumseha in jih poslali do zob oborožene proti Američanom. Toda Tekumseh je bil poražen. Kmalu potem so začeli Angleži maščevano akcijo proti nezaščiteni vzhodni obali Amerike. V prestolico Združenih držav Washington so poslali 1000 mo broječo požigalno četo in mesto je bilo zažgano. To se je zgodilo v avgustu 1814. Tudi palača, ki je v nji stanoval prezident James Madison (1809 do 1817), je utrpela po požaru občutno škodo. Po odhodu Angležev so palačo obnovili in belo prepleskali. In takrat je dobila ime Bela hiša.

Nemška trgovska zbornica v Atenah

Nemška trgovska zbornica v Grčiji je začela poslovati ob koncu lanskega leta in dosegla je že lepe uspehe. Ena njenih glavnih nalog je pospeševati izmenjavo blaga med Nemčijo in Grčijo, ter ščititi interese svojih članov na gospodarskem področju. Poleg tega je pa zaupniška in zvezna postojanka za vse nemške gospodarske organizacije v Grčiji. Njeno delovanje je vsestransko. Tovarnarjem in izvoznikom daje nasvete glede kupcev in zastopnikov, konzumentom in uvoznikom pa glede tržišč. Med njene najvažnejše naloge spada preskrbovanje dobrih zastopnikov tvrdkam ter podpiranje strokovno dobro podkovanega ter zanesljivega stanu trgvskih zastopnikov. Potrebno je tudi, da se izločijo iz poslovnega življenja nezanesljivi kupci in zastopniki v obeh državah. Zbornica tudi posreduje, da dobivajo interesenti kredite proti primernim obrestim.

Trgovcem je sedaj zelo težko in pa sploh nemogoče poznati vse predpise o zunanji trgovini. Zato mu je nujno potrebna ustanova, kjer lahko vsak čas dobi vse potrebne informacije. Nemška trgovska zbornica v Atenah deluje uspešno tudi kot posredovalni organ v sporih med tvrdkami raznih držav. Trgovcem je vedno na razpolago s strok. nasveti in predlogi. Blagodejne posledice njenega delovanja se v gospodarskih stikih med Nemčijo in Grčijo vedno bolj kažejo.

Madžarsko omrežje avtomobilskih cest

Priključitev Madžarske na evropsko omrežje avtomobilskih cest, ki ga je začela graditi Nemčija leta 1933. je sprožila na Madžarskem razne predloge. Madžarski listi so nedavno priobčili zanimivo razpravo tehničnega svetovalca v prometnem ministrstvu Boldiszara Vassarhelya o izgradnji madžarskega omrežja avtomobilskih cest. Prva moderna avtomobilska cesta na Madžarskem bo priključek na nemško državno avtomobilsko cesto Budimpešta—Kisber—Strassomerain. Cestna zveza med Dunajem in Budimpešto se bo tako skrčila od 276 na 200 km. Druga avtomobilska cesta bo zgrajena od Budimpešte preko Waitzena in Balassagyarmata v Lošonc, kjer bo imela priključek na dobro izgrajeno slovaško cestno omrežje in na Krakov. Tretja avtomobilska cesta bo vodila preko Jaszberenya, Debrecina, Sathmarja, Burglosa in Kluža, kjer bo imela zvezo z rumunsko cesto. Od te ceste se bodo odcepile tri lokalne. Četrta velika avtomobilska cesta bo vodila od Budimpešte preko Kiskurhalasa, Subotice in Novega Sada do Beograda. Peta avtomobilska cesta bo vodila iz Budimpešte preko Sarkeresztura, Taba, Marcalta in Velike Kaniže do državne meje smer Trieste. Pri Dravawasserheliu se bo pa odcepila cesta proti Zagrebu.

Vse te madžarske avtomobilske ceste bodo dolge 2056 km. Da bi ne šel avtomobilski promet skozi Budimpešto bo zgrajena krožna cesta okrog prestolnice, dolga 96 km. Za zvezo med temi velikimi tranzitnimi cestami bo zgrajenih 6 transverzalnih. Madžarske avtomobilske ceste bodo široke 21 m, zaenkrat jih bodo pa gradili v širini 13 m. Za prvo etapo se bo porabilo 1733 milijonov, stroški za celotno omrežje avtomobilskih cest bodo pa znašali po predhodnih proračunih 2895 milijonov pengo. Gradbena dela so preračunjena na 10 let.

Največje žrelo na svetu

Med vsemi ognjeniki sveta ima ognjenik Haleakala na Sumatri največje žrelo. Globoko je 1200 m in v obsegu meri 37 km. To orjaško žrelo zavzema prostor, na katerem bi lahko stalo največje mesto sveta New York.

Strogi ukrepi proti rumunskim židom

Rumunski državni vodja maršal Antonescu je izdal nov protižidovski zakon. Po njem se smatrajo za deserterje vsi židje, ki izostanejo neupravičeno nad en dan iz delovnega taborišča. Za to kršitev zakona je določena smrtna kazen. Vse premoženje takih židov se zapleni v korist države. Za dezerterja se smatra tudi vsak žid, ki mu je potekel dopust, pa se nad 2 dni ni vrnil na svoje mesto. Kdor se po štirih dneh ne prijavi na prisilno delo se tudi kaznuje s smrtjo. Vsi Židje rumunski državljani, živeči v inozemstvu, se morajo javiti osebno v 30 dneh.

Argentinska filmska industrija

Prikazovanje severoameriških filmov je dvignilo zadnja leta v Argentini mnogo prahu. Znaten del javnosti je proti ameriškim filmom protestiral. Zato je vlada sklenila pospeševati ustanovitev lastne filmske industrije. Občinska uprava Buenos Airesa je razpisala več visokih nagrad za najboljše domače filme. Prva nagrada je bila lani prisojena domačemu filmu »La Guerra gaucha«, druga pa filmu »Malambo«.

Žalujoči upnik

Neki trgovec v Göteborgu je prišel na svojevrstno misel, kako iztirjati dolg od svojega dolžnika. Dolgo je že tega, ko je bil posodil nekemu trgovcu večji znesek, ki bi mu ga vrnil, čim bi imel v trgovini zopet več sreče. Dotično trgovsko podjetje si je hitro opomoglo, toda trgovec denarja ni hotel vrniti in tudi za opomine se ni zmenil. Nekega jutra so se pa ustavljali pred izložbo radovedni meščani. Tam je bilo namreč pritrjeno črnoobrobljeno oznanilo, glaseče: Žalujočim svojcem g. X izrekam globoko sožalje ob smrti njihovega soproga in očeta. Bojim se vsekakor, da je g. X umrl, kajti on, ki je sicer vedno rad prihajal v mojo trgovino in ki sem mu rad posodil 500 kron, se že dolgo ni več pojavil.« — Komaj je minila dobra ura, ko se je dolžnik javil svojemu upniku in mu položil na mizo polovico svojega dolga. Odprto sožalno pismo je pomagalo.

Usodne posledice suše

V Urugvaju je bila lani zelo huda suša, ki je pokončala 30% goveje živine. Od žeje in lakote je poginilo 2,700.000 glav goveje živine. Deloma so lahko porabili samo kože, vse drugo je pa šlo v izgubo. Urugvajski živinorejci so utrpeli okrog 41,000.000 zlatih pezov škode.

Nemški dom v Odesi

V Odesi je bil oni dan svečano otvorjen Nemški dom. To bo središče novega kulturnega življenja. V domu je na razpolago bogato založena knjižnica. Poleg tega ima pa Dom tudi svoj kino, in v njem bodo prirejali razne gledališke predstave, koncerte in predavanja.

Obdavčena okna

V Parizu se zdi tujcem čudno, da segajo okna pročelnih stanovanj večinoma do tal. Vzrok je v tem, da se računa v Parizu zemljiški davek po številu oken. Če so okna večja jih je treba manj in tako plačujejo hišni posestniki tudi manj davkov.

Radio Ljubljana

ČETRTEK, 25. FEBRUARJA 1943-XXI.

7.30 Slovenska glasba. — 8.00 Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 12.20 Plošče. — 12.30 Poročila v slovenščini. — 12.45 Operna glasba. — 13.00 Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 13.10 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. — 13.25 Prenos iz Nemčije. — 14.00 Poročila v italijanščini. — 14.10 Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Šijanec. — Pisana glasba. — 14.40 Pisana glasba. — 15.00 Poročila v slovenščini. — 17.00 Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 17.10 Pet minut gospoda X. — 17.15 Nove plošče Cetra. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Napevi in romance. — 20.00 Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.30 Koncert orkestra Cora. — 21.00 Puccini: Turandot. — V odmorih: predavanje v slovenščini. Po operi: poročila v italijanščini.

†

Umrl nam je naš ljubljeni brat, gospod

IVAN ŠPOLJARIČ

BIVŠI TRGOVEC IN POSESTNIK

v 82. letu starosti, previden s tolažili sv. vere.

Pogreb dragega pokojnika bo v četrtek 25. februarja 1943 ob ½ 3. uri popoldne z žal — kapele sv. Jožefa — na pokopališče k Sv. Križu.

Ljubljana, Dunaj, dne 23. februarja 1943.

Žalujoče sestre:

AMALIJA, por. GRUBER in TEREZIJA

†

Umrla nam je naša ljubljena mama, babica, prababica, sestra, teta in tašča, gospa

ANGELA BRVAR

vdova OKORN roj. TEKAVEC

VPOKOJENKA TOBAČNE TOVARNE

Blagopokojna leži na svojem domu, Vožarski pot št. 3, do dneva pogreba do 11. ure dopoldne.

Pogreb drage pokojnice bo v petek, dne 26. t. m. ob 3. uri popoldne z žal — kapele sv. Andreja — na pokopališče k Sv. Križu.

Ljubljana, Beograd, Dunaj, dne 24. februarja 1943.

ŽALUJOČI OTROCI in ostalo sorodstvo

FRANCE NOVSAK: 15

Nemir srca

ROMAN

Redki sončni žarki so se selili z lista na list, prodirali na mah in robidovje in božali gozdne žuželke, ki so se veselile njegovega napoja.

Med velikimi smrekami in bukvami so rasla mlada drevesca kakor otroci.

Včasih jima je pod nogami počila veja, da sta se zdrznila in nasmehnila drug drugemu.

Pot je vodila navkreber.

»Ko prideva na vrh, bova legla v travo,« mu je govorila Marta. »Prav na sredi vrha je velika jasa z lepo travo. Blizu izvira v skali studenec. Proti večeru hodijo tja srne, da se napijejo. Morda se tam tudi igrajo, kaj mislite?«

»Gotovo se igrajo,« je resno in nežno potrdil.

Prispela sta do jase, s katere se je videla Dolenja vas v vsej svoji ljubkosti, potem reka in vrbe tam dalje, in naprej polja in spet griči.

Obstala sta sredi nje.

Rudolf je zamišljeno zrl v dolino.

Misel mu je skušala prodreti zastore bodočnosti, ki si jo je hotel ustvariti čim sijajnejšo. Slikal si jo je z blestečimi barvami. Njegova volja je bila močna in zmožna doseči vse, tega se je zavedal.

»Kam gledate tako zamišljeno, Rudolf?«

Obraz mu je preletel smehljaj.

»Gledam v bodočnost, ki si jo hočem ustvariti.«

Vzdihnila je.

»Kako rada bi bila jaz deležna trenutka, ko jo boste tudi doživeli...«

»Ali verjamete, da bo res prišla, Marta?«

»Ne morem si misliti, da ne. Če bi se drugače zgodilo, bi bila zelo nesrečna.«

»Gotovo pride, Marta. Morda ne ravno takšna, kakršne si želim, pride pa gotovo. Saj bo sad dela mnogih let.«

Sonce ju je prijetno grelo, ko sta legla v travo. Bilo jima je tako prijetno, ko sta se prepustila svojemu razpoloženju, v edini želji, da bi ta čas nikdar ne minil.

Bolj in bolj so se jima zbliževale misli, dopolnjevale so druga drugo, bile so kot dve krili ene ptice.

Samota, v kateri nista bila sama, jima je odpirala oči, da sta se spoznala.

Nenadoma sta opazila, da ne moreta reči več drug drugemu »vi«. Rudolf je pripovedoval živahno.

»Sredi septembra odidem na Dunaj. Upam, da mi bodo prijatelji iz Ljubljane omogočili, da bom odšel tja. V šestih letih bom advokat in bom kmalu lahko odprl pisarno. Potem se začne življenje. Odšla bova v mesto in če boš hotela, boš lahko ostala pri meni...«

Rudolf tega ni govoril kot otrok. Te besede so bile plod dolgega preudarjanja in odločil se je, da pove Marti, čim se mu bo nudila prilika, zakaj drugače se ni hotel vezati na človeka. Ostro je ločil resno in neresno, preostro za svoja leta. Toda spoznanje oboroži vsakogar boljše kot vse knjige.

»Ali me res hočeš vzeti s seboj?« je razburjena vzkliknila in ni mogla skriti svoje sreče.

»Prvi večer, ko sem te videl, sem vedel, da mi prihajaš nasproti, drugače kot ženske, ki sem jih doslej spoznal. Vsakdo spozna v življenju nekoga, ki mu z velikimi črkami piše usodo. Če mi jo bi pisala tvoja nedolžnost, potem ji brez strahu pogledam v obraz.«

Sklonil se je nad njo in dejal.

»Zdajle ti bom povedal nekaj, česar nisem še rekel nikomur na svetu. Ne svojim rano umrlim staršem, ne dekletom, ne prijateljem. Ne gozdu, ne rosi, ne soncu...«

Približal je ustnice in ji zašepetal.

»Marta, saj že veš, kajne? Potrdim ti tvoje misli.«

Odkimala je.

»Ne povej mi, ni ti treba povedati. Čutim, vem, da je tako.«

»In kaj boš rekla ti, Marta.«

Ni se mogla več premagovati.

Roke so se ji ovile okrog njegovega telesa. Premagana od sladkosti razburjenja, združujoč v sebi vrisk in smeh vse svoje blažene mladosti, ga je rahlo poljubila na ustnice.

Nato so jo polile solze, ki jih ni hotela zadrževati.

Rudolf je položil njeno glavo v svoje naročje in ji z robčkom, ki ji ga je vzel iz torbice, brisal solze.

Kmalu se je že spet smejala, ko ji je pripovedoval prigode iz šolskih klopi. In ko se mu je že dovolj nasmejala, je pripovedoval o svojih načrtih in skrbeh.

Tedaj se je nenadoma spomnila.

»Kaj pa, če ti tvoji prijatelji ne bodo mogli pomagati, da bi šel na vseučilišče?«

Nekoliko odsotno je zmignil z rameni.

»Saj sem jaz tu, Rudolf! Nič te naj ne skrbi. Ali boš kmalu prejel odgovor?«

»Šele včeraj sem pisal. Ne mudi se še, toda upam, da bo pravi čas vse urejeno.«

Bila je zaskrbljena za njegovo življenje, zato ji je moral povedati vsako stvar. Če česa ni razumela, ga je prosila, naj ji razloži natančneje. In ko ji je povedal, je bila spet mirna.

Ure pa so hitele, te se tudi ob največji sreči ne ustavijo. Sonce se je nagibalo, sence drevja so se daljšale, jasa je bolj in bolj tonila v senci.

Rudolf in Marta pa se nista ganila.

Šele ko je jela pihati večerna sapica, je dejal Rudolf.

»Kmalu bo treba oditi. Marta.«

Takšno, ležečo v njegovem naročju, bi jo gledal venomer.

Ni se je upal omadeževati, samo poljub ji je pritisnil na ustnice.

Čudno se mu je zdelo, kako je mogel biti pri njej tako zbran in tako brez misli, ki so se mu pojavljale pri drugih dekletih. Če se je spomnil na mestna dekleta in svoje razmerje do njih, je videl, zakaj se ni ogrel za nobeno. Prepovršne, prenavadne so bile.

Marta pa je bila kakor luč.

Urejuje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani